

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lenka Štěpánová

Reflexe modifikace SJM v exekuci

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Reflexe modifikace SJM v exekuci vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. února 2019

Lenka Štěpánová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení této práce, věnovaný čas, cenné rady a připomínky.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Modifikace zkracující věřitele následující po vzniku závazku	11
1.1 Zákonnost exekučního příkazu	11
1.2 Vlastnictví automobilu ve vztahu k věřiteli	12
1.2.1 Věcněprávní účinky modifikace	13
1.2.2 Účinky dohody o vypořádání vůči třetím osobám	13
1.3 Obrana manželky proti postižení věci v jejím výlučném vlastnictví	14
1.3.1 Posouzení návrhu na částečné zastavení exekuce exekutorem	15
1.3.2 Návrh na částečné zastavení exekuce a vylučovací žaloba	16
1.3.3 Návrh na odklad exekuce	19
1.4 Rozvržení důkazního břemene mezi manželku a věřitele	20
1.5 Obrana věřitele proti vypořádání	22
2 Modifikace týkající se nemovité věci	25
2.1 Účinnost modifikační smlouvy zapsané do Seznamu listin týkající se nemovité věci, která předchází vzniku závazku	26
2.1.1 Věcněprávní účinky první modifikace	26
2.1.2 Účinky modifikace vůči věřiteli	28
2.2 Účinnost modifikační smlouvy nezapsané do Seznamu listin týkající se nemovitosti, která následuje po vzniku závazku	29
2.2.1 Věcněprávní účinky druhé modifikace	29
2.2.2 Účinky modifikace vůči věřiteli	29
2.3 Zákonnost exekučního příkazu	30
2.4 Obrana manžela M proti postižení nemovitosti	32
2.4.1 Obrana manžela M proti prodeji nemovitosti v dražbě	33
2.4.2 Nároky manžela povinného v případě nezákonného prodeje nemovitosti v dražbě	36

Závěr.....	39
Seznam použitých zdrojů.....	44
Monografie	44
Komentář	44
Odborný časopis	44
Právní předpisy	45
Judikáty.....	45
Internetová stránka	46
Abstrakt	47
Abstract.....	48
Seznam klíčových slov	49

Seznam použitých zkratek

EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů
KatZ	zákon č. 256/2013 Sb., katastrální zákon, ve znění pozdějších předpisů
NotŘ	zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SOZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SJM	společné jmění manželů
Evidence listin	Evidence listin o manželském majetkovém režimu
Seznam listin	Seznam listin o manželském majetkovém režimu

Úvod

Tématem této práce jsou vybrané problematické aspekty reflexe modifikace SJM v exekuci. Toto téma se v odborné literatuře těší značnému zájmu, přesto jeho zpracování nemůžeme považovat za dostatečné. Autoři jednotlivých publikací si v otázce účinků modifikačních smluv vůči třetím osobám odporují, a proto nelze s odkazem na shodu v odborné literatuře poskytnout manželovi povinného jednoznačnou informaci, jak bude vypadat jeho postup při ochraně jeho výlučného majetku v exekuci vedené pro výlučný dluh druhého manžela.

Otázku procesního postupu manžela povinného v případě postižení jeho dle modifikace výlučného majetku přitom můžeme považovat za velmi aktuální, a to především vzhledem k počtu exekucí. V roce 2017¹ byla exekuce vedena proti 863 000 osobám, podíl osob v exekuci činil 9,7%.² Oproti roku 2016 přitom počet osob v exekuci vzrostl. K aktuálnosti tématu přispívá také zvyšující se zájem o modifikační smlouvy. Dle informací zveřejněných v časopisu *Právní rádce* bylo v roce 2017 uzavřeno (tj. zaevidováno do Evidence listin) celkem 10 188 smluv, z toho bylo do veřejného Seznamu listin zaevidováno 5 426 smluv³. V roce 2016 bylo uzavřeno 9 511 smluv, zaevidováno do Seznamu listin 5 432 smluv. V roce 2015 bylo z 8 718 uzavřených smluv do Seznamu listin zapsáno 4 387 smluv, v roce 2014 bylo uzavřeno 7 531 smluv, do Seznamu listin zaevidováno jen 2 986.⁴

Cílem této práce je odpovědět na hypotézu, zda může modifikace zužující společné jmění manželů efektivně zabránit postihu dle této modifikace výlučného majetku manžela povinného. Protože se jedná o rozsáhlou hypotézu, přičemž výsledné řešení závisí na konkrétních okolnostech každého případu, budu na tuto hypotézu hledat řešení pouze ve dvou konkrétních případech. V obou případech vycházím ze stejného časového vymezení textu. Vznik závazku i modifikaci posuzuji podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Průběh exekuce posuzuji dle znění EŘ a OSŘ k 1. únoru 2019. V této práci proto reflektuji především novelu EŘ a OSŘ provedenou zákonem č. 139/2015 Sb.

V prvním případě se budu zabývat účinky modifikace SJM nezapsané do Seznamu listin, která následuje po více než 6 měsících od vzniku závazku. Procesní postavení manžela

¹ Data za rok 2018 nejsou zatím k dispozici.

² OTEVŘENÁ SPOLEČNOST, o.p.s. *Mapa exekucí* [online]. mapaexekuci.cz, [cit. 6. února 2019]. Dostupné na < <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/> >.

³ KRAMER, Jaroslav. Češi loni uzavřeli rekordní počet manželských smluv. *Právní rádce*, 2018, roč. 26, č. 2, s. 24 – 25.

⁴ KRAMER, Jaroslav. (Před)manželské smlouvy v Česku. *Právní rádce*, 2017, roč. 25, č. 4, s. 6 – 7.

povinného je posuzováno pro případ exekuce prodejem movité věci – automobilu. V tomto případě jsem vymezila čtyři hlavní výzkumné otázky. Jako první budu řešit otázku, zda mohl exekutor vydat exekuční příkaz k prodeji automobilu, ačkoliv v době mezi vznikem závazku a zahájením exekuce došlo k uzavření modifikační smlouvy zužující rozsah SJM, kterou byl automobil ze SJM vyloučen. Následuje otázka, jestli byl automobil převeden do výlučného vlastnictví manželky s účinky vůči věřiteli. Tato otázka obsahuje dvě podotázky. Nejprve se budu zabývat podotázkou, má-li modifikační smlouva věcněprávní účinky, tj. jestli bylo modifikační smlouvou vlastnické právo k automobilu převedeno s účinky erga omnes. V rámci druhé podotázky budu zkoumat, zda je automobil z pohledu věřitele ve vlastnictví třetí osoby.

Dále se budu zabývat otázkou obrany manželky M proti postižení automobilu (jejího výlučného vlastnictví). V rámci této otázky budu nejprve posuzovat, zda je manželka účastnicí řízení. Dále budu srovnávat návrh na zastavení exekuce s excindační žalobou. Protože v současné právní úpravě mohou vylučovací žalobu podat třetí osoby, jejichž věc byla postižena, budu srovnávat také obecněji postavení manželky povinného a třetích osob. Kromě návrhu na částečné zastavení exekuce posoudím také vhodnost podání návrhu na odklad exekuce.

Nakonec se vypořádám s otázkou, jak je rozloženo důkazní břemeno mezi manželku povinného a věřitele a jak se může věřitel bránit proti obraně manželky. V rámci této otázky budu vyhodnocovat, zda manželka musí prokázat, že se modifikační smlouva věřitele nedotýká, nebo musí své dotčení prokazovat věřitel. Také se budu zabývat podotázkou, zda věřitel svou obranu uplatní jako námitku v exekučním řízení nebo musí zahájit odpůrcí žalobou nalézací řízení. Uvedenými výzkumnými otázkami dojdou k výzkumnému cíli, jestli může modifikace zužující rozsah SJM efektivně vyloučit postih dle této modifikace výlučného majetku.

Ve druhém případě se budu zabývat modifikacemi, které se týkají nemovitostí. Konkrétně se jedná o případ, kdy manželé nejprve uzavřeli modifikační smlouvu týkající se budoucího nabývání nemovitostí, kterou před vznikem závazku nechali zapsat do Seznamu listin. Po nabytí nemovitosti již tato modifikační smlouva do katastru nemovitostí zapsána nebyla. Následně manželé po vzniku závazku uzavřeli druhou modifikační smlouvu, kterou nenechali zapsat do Seznamu listin, avšak na základě této modifikační smlouvy byli do katastru jako vlastníci zapsáni oba manželé v režimu SJM. Uvedený případ dále upřesňuji pro účely posouzení procesních možností manžela povinného.

V souvislosti s modifikacemi týkajícími se nemovitostí se budu nejprve zabývat otázkou, která modifikační smlouva je v současnosti účinná. V rámci této otázky se nejdříve zaměřím na účinnost první modifikace. Budu řešit podotázku, jestli se na modifikaci týkající se budoucího nabývání nemovitostí vztahuje § 720 odst. 2 OZ, tj. zda tato modifikace nabývá účinnosti teprve zápisem do katastru nemovitostí. Následně budu řešit účinky modifikace zapsané do Seznamu listin před vznikem závazku vůči věřiteli. V souvislosti s druhou modifikací budu nejprve řešit otázku věcněprávních účinků modifikace následující po vzniku závazku, která se týká převodu nemovitosti z výlučného vlastnictví nedlužícího manžela do SJM. Poté budu řešit otázku účinků této modifikace vůči věřiteli.

Dále budu řešit otázku, jestli exekutor může vydat exekuční příkaz k prodeji nemovitosti, pokud je tato nemovitost dle katastru nemovitostí na základě následné modifikační smlouvy nezapsaná v Seznamu listin součástí SJM, ačkoliv byla před vznikem závazku zapsána do Seznamu listin modifikační smlouva, dle které je nemovitost ve výlučném vlastnictví nedlužícího manžela. Následně se budu zabývat otázkou obrany manžela povinného proti postižení nemovitosti, pokud by tato nemovitost stále byla v jeho výlučném vlastnictví. Jako poslední budu řešit otázku, jaké nároky má manžel povinného, je-li jeho nemovitost prodána v dražbě, ačkoliv následně soud vyhoví jeho návrhu na částečné zastavení exekuce.

Práce je rozdělena do dvou kapitol, které odpovídají dvěma výše uvedeným příkladům. V každé kapitole se zabývám účinky modifikace vůči věřiteli, abych mohla posoudit, zda může být obrana manžela povinného úspěšná. Samostatnou podkapitolu věnuji v každém případě také posouzení zákonnosti exekučního příkazu, abych tak mohla odpovědět na otázku, zda nebyl v konkrétním případě prostor pro ochranu manžela povinného již ve fázi vydání exekučního příkazu. Další podkapitoly se liší v závislosti na zvoleném příkladu, přičemž se týkají obrany nedlužícího manžela proti postižení jeho výlučného vlastnictví.

Pouze v nezbytné míře jsem v práci použila metodu deskripce, přičemž jsem popisovala právní úpravu OZ, EŘ a OSŘ týkající se obrany manžela povinného v exekuci. K prvotnímu přiblížení významu právních norem jsem použila jazykový výklad. Stěžejním metodologickým přístupem byl však výklad teleologický a dosažení objektivně recentního výkladového cíle. S přihlédnutím k poměrně nedávné novelizaci relevantních právních norem, která je rovněž předmětem výzkumu, jsem však využila i výkladového cíle subjektivně historického. Práce je tedy v souladu s moderní metodologií zpracována především pomocí analýzy právních norem.

Vycházela jsem především z komentářů, judikatury a článků v odborných časopisech. Nejvíce se shoduji s komentářem k občanskému zákoníku autorského kolektivu pod vedením autorů Melzera a Téglá. V oblasti procesního práva vycházím především z komentáře Kasíkové k exekučnímu řádu a ze soudcovského komentáře k OSŘ editora Jirsy. Starší judikaturu jsem mohla využít jen s ohledem na změnu v právní úpravě, i přesto považuji mnohé závěry judikatury za stále aplikovatelné. Ačkoliv od účinnosti novely OSŘ a EŘ zákonem č. 139/2015 Sb., uplynuly již tři roky, nová judikatura reflektující tuto novelu v některých otázkách stále chybí. Z odborných článků, které významně přispívají k pochopení tématu reflexe modifikace SJM v exekuci, musím jmenovat především článek R. Hrabalové s názvem Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. Otázku náhrady nákladů řízení v exekuci výstižně vysvětluje H. Maxa v článku Zastavení exekuce a postup podle § 271 OSŘ. Vycházela jsem také z monografie Psutky nazvané Společné jmění manželů, nicméně se závěry uvedenými v této monografii není možné souhlasit. Otázkou obrany manžela povinného v exekuci se zabývá také Svoboda v monografii Zastavení exekuce, tuto monografii jako celek považuji za velmi zdařilou, avšak v otázce účinků modifikace vůči třetím osobám jsem došla k odlišnému závěru. V neposlední řadě jsem čerpala informace také z důvodové zprávy k novele OSŘ a EŘ zákonem č. 139/2015 Sb. Zabývala jsem se také důvodovou zprávou k § 719 a § 720 OZ, tuto důvodovou zprávu jsem nakonec jako zdroj téměř nepoužila, protože informace v ní uvedené nevedly k řešení výše uvedených výzkumných otázek.

1 Modifikace zkracující věřitele následující po vzniku závazku

Účinky modifikace vůči věřiteli budeme posuzovat na následujícím příkladu. *Manželé D a M spolu uzavřeli v roce 2000 manželství. Dne 6. ledna 2014 nabyli do SJM automobil. Dne 6. srpna 2014 uzavřel manžel D jako dlužník s věřitelem V smlouvu o úvěru (dále jen „závazek“). Tento dluh je výlučným dluhem manžela D, protože se týká jeho chaty, již nabyt darem od svého otce, a zároveň z této chaty neplyne do SJM žádný zisk. Dne 9. února 2015 uzavřeli manželé D a M modifikační smlouvu, kterou zúžili rozsah SJM. Automobil byl převeden do výlučného vlastnictví manželky M. Manželé nenechali modifikační smlouvu zapsat do Seznamu listin. Věřitele V o souhlas s účinky modifikace nepožádali ani ho s modifikací neseznámili. Jelikož manžel D neplatil řádně a včas svůj dluh, okresní soud vyhověl žalobě věřitele V na zaplacení částky ve výši 500.000,-Kč. Poté, co získal exekuční titul, podal věřitel V exekuční návrh. K okamžiku zahájení exekuce manžel D nepracuje ani nemá žádné postižitelné příjmy. Hodnota chaty je 100.000,- Kč. Hodnota automobilu je 250.000,- Kč. Manželka M nemá účet u peněžního ústavu, částka na účtu manžela D nepřesahuje dvojnásobek životního minima jednotlivce. Ve výlučném vlastnictví manžela D ani v SJM nejsou žádné další postižitelné věci. V probíhajícím exekučním řízení již exekutor vydal exekuční příkaz k prodeji automobilu.*

Z uvedeného příkladu vyplývá několik otázek.

(1) Mohl exekutor vydat exekuční příkaz k prodeji automobilu, ačkoliv v době mezi vznikem závazku a zahájením exekuce došlo k uzavření modifikační smlouvy zužující rozsah SJM, kterou byl automobil ze SJM vyloučen?

(2) Byl automobil převeden do výlučného vlastnictví manželky s účinky vůči věřiteli?

(3) Jak se může v exekučním řízení bránit manželka M proti postižení automobilu?

(4) Jak se může bránit věřitel proti obraně manželky?

1.1 Zákonnost exekučního příkazu

Výše popsáný dluh je dle § 710 písm. a) OZ výlučným dluhem manžela D⁵. Tento dluh vznikl za trvání SJM, nespadá pod žádnou z výjimek dle § 732 OZ. Proto dle § 731 OZ je možné pro tento dluh postihnout kromě výlučného majetku manžela D i SJM manželů D a M. Výlučný majetek manželky M není možné postihnout.

Exekutor zjišťuje před vydáním exekučního příkazu na majetek v SJM existenci modifikace ze Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Jelikož v našem případě

⁵ viz PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 51.

modifikace v Seznamu listin zapsána není, exekutor ve fázi vydání exekučního příkazu o modifikaci vůbec neví, modifikaci nezohledňuje a může postihnout i majetek, který by byl dle zákonného režimu v SJM⁶.

Protože součástí SJM v zákonném režimu jsou až na výjimky i věci, které nabyly jen jeden z manželů za trvání manželství⁷, exekutor zjišťuje před vydáním exekučního příkazu z registru motorových vozidel vozidla ve vlastnictví manžela D i manželky M⁸. Zjistil-li exekutor z údajů v registru motorových vozidel, že manželka M za trvání manželství nabyla kupní smlouvou automobil, mohl použít pravidla o součástech SJM dle § 709 OZ a automobil postihnout. Registr motorových vozidel není veřejným seznamem⁹, proto exekutor vůbec nemusel zvažovat aplikaci § 720 OZ.

Zároveň zde z informací uvedených v zadání nevyplývá rozpor se zásadou subsidiarity, podle níž by měl exekutor postihnout majetek v SJM jen v případě, nedostačují-li k uspokojení věřitele výlučný majetek dlužícího manžela.¹⁰ Dle zadání má majetek manžela D hodnotu jen 100.000,- Kč, zatímco dluh manžela D činí částku ve výši 500.000,- Kč. Exekutor tudíž vzhledem k uvedenému mohl postihnout vedle výlučného majetku manžela D i majetek v SJM, protože zde není zjevný nepoměr mezi zajištěným majetkem a rozumně předpokládanou celkovou výší vymáhaných nároků.¹¹

Samotný exekuční příkaz byl proto dle mého názoru vydán v souladu se zákonem.

1.2 Vlastnictví automobilu ve vztahu k věřiteli

Vlastnické právo k automobilu závisí na účincích modifikace vůči věřiteli. Pro posouzení těchto účinků musíme zodpovědět následující otázku. Má modifikační smlouva věcněprávní účinky, tj. bylo modifikační smlouvou vlastnické právo k automobilu převedeno s účinky erga omnes? Je tudíž automobil z pohledu věřitele ve vlastnictví třetí osoby?

⁶ viz § 42 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

⁷ viz § 709 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸ Údaje z registru motorových vozidel poskytne exekutorovi na jeho písemnou žádost orgán, který vede registr motorových vozidel dle § 33 odst. 2 EŘ. O existenci manželky se exekutor dozví z informačního systému evidence obyvatel, viz § 33a EŘ.

⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 22 Cdo 5330/2015.

¹⁰ MELZER, Filip, ŠÍNOVÁ, Renáta, TÉGL, Petr. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649 – 656.

¹¹ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina (ed). *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 338 – 350 (§ 47).

1.2.1 Věcněprávní účinky modifikace

Zákonodárce se o převodu vlastnického práva mezi SJM a výlučnými majetky obou manželů v souvislosti s modifikací nezmiňuje. Modifikační smlouvu vymezil v § 716 OZ jako smlouvu, kterou manželé ujednávají manželský majetkový režim odlišný od režimu zákonného. Zároveň s modifikační smlouvou mohou manželé upravit (také) svá práva a povinnosti k již existujícímu společnému majetku. Dohoda o vypořádání však není součástí modifikační smlouvy, nýbrž se jedná o dvě samostatné smlouvy, které mohou být součástí jedné listiny¹². Tak je tomu i v našem případě, kdy manželé jednou listinou vylučují automobil ze SJM a zároveň jej vypořádávají tak, že se tento automobil stává majetkem manželky M.

Samotnou modifikační smlouvou se pouze zužuje rozsah SJM. Společně se samotnou modifikací nemusí být určeno, kterému z manželů majetek připadne. Samotným zúžením rozsahu SJM se majetek (v našem případě automobil) dostává do režimu nevypořádaného SJM, pro které se použijí ustanovení o SJM přiměřeně. K převodu vlastnického práva nedochází.

Vlastnické právo k automobilu přechází na manželku M teprve dohodou o vypořádání¹³. Jelikož v našem případě manželé SJM zúžili a zároveň i vypořádali, k tzv. přechodnému období vůbec nedošlo. I tak ale nemůžeme tvrdit, že k převodu vlastnického práva došlo již modifikací.

Uvedené tedy můžeme uzavřít tak, že v případě zúžení SJM nemá modifikační smlouva věcněprávní účinky. K převodu vlastnického práva dochází teprve dohodou o vypořádání.

1.2.2 Účinky dohody o vypořádání vůči třetím osobám

Modifikační smlouvou nebylo vlastnické právo k automobilu převedeno. Spolu s modifikací SJM ale manželé D a M uzavřeli také dohodu o vypořádání, přičemž touto dohodou bylo vlastnické právo k automobilu převedeno na manželku M. Písemná forma dohody vyžadovaná ustanovením § 739 odst. 1 OZ byla dodržena, když dohoda byla uzavřena dokonce ve formě veřejné listiny.

Dohoda o vypořádání vyvolává účinky i vůči třetím osobám, ačkoliv se těchto třetích osob dotýká, dokud neúčinnost vypořádání nevysloví soud¹⁴. Automobil je tedy vůči

¹² TÉGL, Petr, MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 382 – 398 (§ 716).

¹³ TÉGL, Petr, MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 382 – 398 (§ 716).

¹⁴ § 736 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

věřiteli V ve výlučném vlastnictví manželky M, tj. třetí osoby. Neúčinnost vypořádání může na návrh věřitele V vyslovit soud¹⁵.

Vlastnictví automobilu vůči věřiteli můžeme na základě výše uvedeného uzavřít tak, že automobil bude i vůči věřiteli ve vlastnictví manželky, dokud neúčinnost vypořádání na návrh věřitele nevysloví soud.

1.3 Obrana manželky proti postižení věci v jejím výlučném vlastnictví

Automobil je ve výlučném vlastnictví manželky M, jak vyplývá z předchozí podkapitoly. Proto je manželka M účastnicí exekučního řízení dle § 36 odst. 2 EŘ. Manželka M není účastnicí celé exekuce, nýbrž pouze je-li exekucí postihován její majetek nebo majetek v SJM¹⁶. Pokud vydá exekutor exekuční příkaz prodejem chaty manžela D, manželka M účastníkem řízení co do této části nebude¹⁷.

Manželka M se stává účastnicí řízení dnem vydání exekučního příkazu prodejem automobilu¹⁸. Manželka M je účastnicí ze zákona, exekutor nevydává usnesení o tom, že se

¹⁵ Závazek mezi věřitelem V a dlužníkem D vznikl dne 6. srpna 2014, k modifikaci SJM došlo až dne 9. února 2015, tj. po více než 6 měsících od vzniku závazku. Pokud by manželé uzavřeli modifikační smlouvu do 6 měsíců po vzniku závazku, tj. do 6. února 2015, dopadal by na tento případ § 733 OZ. Dle § 733 OZ by byl převod automobilu ze SJM do výlučného vlastnictví manželky vůči věřiteli neúčinný ex lege. Věřitel by tudíž mohl uplatnit neúčinnost dohody o vypořádání jako námitku proti návrhu manželky na částečné zastavení exekuce, aniž by soud na návrh věřitele vyslovil neúčinnost dohody o vypořádání.

¹⁶ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251-376 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 36 – 39 (§ 255).

¹⁷ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1016 – 1018 (§ 255). Shodně také MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251-376 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 36 – 39 (§ 255).

Domnívám se, že se můžeme přiklonit k názoru prezentovanému v uvedených komentářích. K tomuto závěru docházím s ohledem na důvodovou zprávu, kdy zákonodárce změnil § 36 odst. 2 EŘ (a § 255 odst. 2 OSŘ) z důvodu nahrazení vylučovací žaloby návrhem na částečné zastavení exekuce, nikoliv za účelem rozšíření účastenství manžela povinného i pro případ postižení výlučného majetku manžela povinného.

Zároveň se přikláním k závěrům Kasíkové, dle které je účastenství manžela povinného podmíněno tím, že potenciálně může být postižen jeho výlučný majetek nebo majetek v SJM (viz KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina (ed). *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 194 – 219 (§ 36).). Pokud by tedy vznikl spor o vlastnictví chaty, zda je chata v SJM nebo ve výlučném vlastnictví manželky M, manželka M bude účastnicí řízení. S ohledem na nám známé informace, kdy manžel D nabyl chatu darovací smlouvou, chata je zapsána v katastru nemovitostí a neexistuje modifikace, která by chatu z výlučného vlastnictví manžela D vylučovala, nepředpokládáme, že by ke sporu o vlastnictví chaty mohlo dojít.

¹⁸ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251-376 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 36 – 39 (§ 255). Shodně také: SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1016 – 1018 (§ 255). Opačně MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 509 – 529 (§ 731). Domnívám se, že se můžeme přiklonit k prve uvedeným komentářům, protože § 36 odst. 2 EŘ limituje účastenství manželky alespoň potenciálním postižením výlučného majetku manželky M nebo majetku v SJM. K vymezení konkrétního postihovaného majetku dochází teprve vydáním exekučního příkazu, proto dříve účastenství manželky nemůže nastat. Zároveň se domnívám, že s ohledem na starší judikaturu nemůže být návrh manželky na částečné zastavení exekuce podaný před vydáním

manželka M přibírá jako účastník do exekučního řízení¹⁹. Manželka M nemá možnost požadovat zastavení exekuce vůči své osobě, protože exekuci je možno zastavit pouze ve vztahu k určitým věcem²⁰. Manželka M se může domáhat částečného zastavení exekuce ve vztahu ke svému automobilu podle § 262b OSŘ. Návrh na zastavení exekuce podá manželka M u exekutora, který exekuci vede²¹.

1.3.1 Posouzení návrhu na částečné zastavení exekuce exekutorem

Exekutor rozhoduje na základě písemných dokladů. Exekutor nemusí zaslat návrh na částečné zastavení exekuce věřiteli V²². O návrhu manželky M může exekutor rozhodnout i bez souhlasu věřitele V.²³ Budeme předpokládat, že věřitel V souhlas s návrhem manželky M neudělil. Exekutor proto návrhu manželky na zastavení exekuce nevyhoví a návrh i s exekučním spisem postoupí exekučnímu soudu.²⁴ Pokud by exekutor návrhu manželky bez souhlasu věřitele vyhověl, může oprávněný iniciovat přezkum tohoto rozhodnutí odvoláním. Věřitel V tudíž nemůže být připraven o možnost, aby v případě jeho nesouhlasu s návrhem na částečné zastavení exekuce o tomto návrhu rozhodoval soud. O odvolání bude dle § 55c odst. 2 EŘ rozhodovat krajský soud, zatímco exekučním soudem je dle § 45 odst. 1 EŘ soud okresní. V tomto ohledu můžeme spatřovat nevhodnost nahrazení excindační žaloby návrhem na zastavení exekuce, kdy věcná příslušnost soudu závisí na tom, jak exekutor posoudí procesní prostředek obrany manželky.

Manželka M odůvodní návrh na zastavení exekuce tvrzením, že je postižen její výlučný majetek. Své vlastnické právo bude dokazovat notářským zápisem obsahujícím modifikační smlouvu a dohodu o vypořádání. Budeme řešit otázku, zda musí manželka prokazovat také skutečnost, že modifikace se věřitele nedotýká, nebo tuto skutečnost musí prokazovat věřitel, a zda věřitel své dotčení (zkrácení) použije jako námitku v exekučním řízení nebo musí zahájit odpůrčí žalobou nalézací řízení. Tyto otázky probereme samostatně v rámci následujících podkapitol. Nejprve se ale blíže podíváme na návrh na částečné zastavení exekuce.

exekučního příkazu posouzen jako předčasné (viz stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2006, sp. zn. Cjpn 200/2005).

¹⁹ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. ledna 2005, sp. zn. 26 Co 532/2004.

²⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 2207/2017.

²¹ § 55 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

²² HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 13 – 19.

²³ § 55 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Tamtéž.

1.3.2 Návrh na částečné zastavení exekuce a vylučovací žaloba

V předchozí právní úpravě se manželka povinného mohla proti postižení svého vylučného majetku nebo postižení majetku v SJM bránit vylučovací žalobou. V současné právní úpravě je jediným prostředkem obrany proti postižení vylučného majetku manželky návrh na zastavení exekuce, vylučovací žalobu nemůže manželka povinného uplatnit.²⁵ Tento závěr je shodně přijímán i ve většině odborné literatury²⁶ a odpovídá také úmyslu zákonodárce²⁷. Opačný závěr ponechávající manželovi povinného na výběr mezi návrhem na zastavení exekuce a vylučovací žalobou²⁸ musíme odmítnout.

Návrh na zastavení exekuce by měl být dle důvodové zprávy procesně výhodnějším prostředkem²⁹. O návrhu na zastavení exekuce je rozhodováno v rámci exekučního řízení, zatímco excindační žalobou je zahájeno nalézací řízení. Návrh na zastavení exekuce proto na rozdíl od excindační žaloby není zatížen soudním poplatkem³⁰. Postavení manžela povinného v odvolacím řízení proti rozhodnutí o návrhu na zastavení exekuce je zvýhodněno možností uvádět nové skutečnosti a důkazy³¹. Probíhá-li jiné soudní řízení, na němž závisí výsledek rozhodnutí o návrhu na zastavení exekuce, řízení o návrhu na zastavení exekuce nelze na rozdíl od řízení o excindační žalobě přerušit. Tato skutečnost nepředstavuje problém spojený s návrhem na zastavení exekuce, protože soud musí při rozhodování o návrhu vyčkat rozhodnutí v jiném soudním řízení.³² Manželka M tak nemůže být na úkor věřitele zvýhodněna tím, že by věřitel V podal odpůřící žalobu a informoval o jejím podání exekuční

²⁵ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. září 2015, sp. zn. 24 Co 353/2015.

²⁶ např. MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 101 – 106 (§ 267). HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 13 – 19. LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1069 – 1078 (§ 262b).

²⁷ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA 2013 – 2017. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6. Novela z. – občanský soudní řád* [online]. psp.cz, [cit. 2. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>>.

²⁸ JURÁTKOVÁ, Petra, PINKAVOVÁ, Zdena. Možnosti obrany třetích osob proti neoprávněnému zásahu do jejich vlastnického práva. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 1, s. 9 – 13.

²⁹ viz PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA 2013 – 2017. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6. Novela z. – občanský soudní řád* [online]. psp.cz, [cit. 2. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>>.

³⁰ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 83 – 87 (§ 262b).

Možnost uvádět v odvolání nové důkazy je následkem skutečnosti, že byla obrana manželky přesunuta přímo do exekuce, přičemž v exekuci se na rozdíl od nalézacího řízení uplatňuje úplná apelace. Ačkoliv se nejedná o prvoplánové zlepšení procesního postavení manželky, může úplná apelace představovat pro manželku zlepšení jejích procesních možností (především pokud není zastoupena advokátem). V odborné literatuře je toto zlepšení procesních možností manželky podrobeno kritice, viz MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 83 – 87 (§ 262b).

³² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5739/2016. Shodně také SVOBODA, Karel. Přerušení exekuce podle § 109 OSŘ?. *Soudní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 2, s. 42 – 43.

soud, avšak tento soud by o návrhu na částečné zastavení exekuce rozhodl dříve, než bude vydáno rozhodnutí v nalézacím řízení zahájeném odpůřčí žalobou.

Obrana manžela povinného je oproti obraně třetích osob zjednodušena o jeden procesní krok, protože exekuční řízení se nezastavuje rozhodnutím o excindační žalobě, nýbrž teprve na návrh podle § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ.³³ Návrh na zastavení exekuce by měl být vyřízen rychleji³⁴, větší rychlost řízení však není podmínkou. Exekutor je při rozhodnutí o návrhu vázán lhůtami, exekuční soud vázán lhůtou není, tudíž řízení o návrhu na zastavení exekuce může trvat i déle než řízení o excindační žalobě³⁵. Manželka má být oproti třetím osobám výrazně zvýhodněna také tím, že dle § 262b OSŘ musí být exekutorem o svém prostředku obrany poučena³⁶. Domnívám se, že minimálně v případě postižení movitých věcí není zvýhodnění manželky tak výrazné, protože pojme-li exekutor movitou věc do soupisu a zároveň shledá pravděpodobným tvrzení osoby přítomné při soupisu, že vlastníkem věci je třetí osoba, má exekutor také vůči této třetí osobě poučovací povinnost o jejích procesních prostředcích obrany.³⁷ Vzhledem k uvedenému docházím k závěru, že manželka i třetí osoba jsou informovány, jak mají v případě postižení jejich výlučného majetku postupovat.

Dle mého názoru nespočívá zvýhodnění manželky především v samotném zavedení poučovací povinnosti, nýbrž v již zmíněné skutečnosti, že manželka se domáhá přímo zastavení exekuce a dále v jejím účastenství v řízení. Protože třetí osoba není účastníkem řízení, může iniciovat zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ pouze podnětem.³⁸ Exekutor nebo exekuční soud rozhoduje o zastavení exekuce z důvodu pravomocného rozhodnutí o vylučovací žalobě bez návrhu. Naopak o zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 písm. d) in fine rozhoduje pouze na návrh manželky.³⁹ Z úpravy účastenství vyplývá, že manželka může proti rozhodnutí, kterým nebylo vyhověno jejímu návrhu na zastavení exekuce, podat opravný prostředek, zatímco třetí osoba nemůže v případě, kdy by jejímu

³³ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA 2013 – 2017. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6. Novela z. – občanský soudní řád* [online]. psp.cz, [cit. 2. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>>.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 13 – 19.

³⁶ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA 2013 – 2017. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6. Novela z. – občanský soudní řád* [online]. psp.cz, [cit. 2. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>>.

³⁷ viz § 68 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

Exekutor musí třetí osobu poučit o jejím právu podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, pokud exekutor tomuto návrhu nevyhoví, musí navrhovatele poučit o jeho právu podat excindační žalobu.

³⁸ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina (ed). *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 383 – 412 (§ 55).

³⁹ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 118 – 120 (§ 269).

podnětu nebylo vyhověno, opravný prostředek uplatnit. V tomto ohledu je manželka proti třetím osobám skutečně výrazně zvýhodněna, základem tohoto zvýhodnění je ale úprava účastenství, nikoliv poučovací povinnost.

Zvýhodnění manžela povinného oproti třetím osobám není přijímáno bez výhrad. Dle Mádra „*úprava návrhu na zastavení exekuce se zdá být nesystémovým prvkem kolidujícím s principy, na kterých byl výkon rozhodnutí doposud vystavěn, zejména s principem rychlosti*“.⁴⁰ Mezi nevýhodami uvádí prodloužení řízení i výrazné znevýhodnění postavení oprávněného, snížení vymožitelnosti práv a další zahlcení soudnictví.⁴¹ Rozpor návrhu na zastavení exekuce dle 262b OSŘ s povahou, obsahem a účelem exekučního práva shledávají také Melzer, Tégl a Šínová.⁴² S uvedenými názory můžeme souhlasit. Část řízení, v němž manželka prokazuje své vlastnické právo (kvůli kterému nemůže být věc v exekuci postižena), odpovídá řízení spornému⁴³. Oproti tomu účelem exekuce je nucený výkon exekučních titulů, nikoliv nalézání práva v konkrétní věci, s čímž souvisí také úprava exekučního řízení, kdy se rozhoduje zpravidla bez jednání⁴⁴. Rozsáhlému dokazování, které může v souvislosti s prokázáním vlastnického práva manželky nastat, úprava exekučního řízení neodpovídá. Proto se může jevit vhodnější, kdyby manželka i nadále prokazovala své výlučné vlastnické právo v řízení podle třetí části OSŘ zahájeném vylučovací žalobou⁴⁵.

Navíc můžeme uvést, že manželka M se fakticky brání proti postižení jejího výlučného vlastnictví, tedy z pohledu věřitele proti postižení věci ve vlastnictví třetí osoby odlišné od povinného. Této okolnosti lépe odpovídá vyjádření, že exekuce „*postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí*“⁴⁶ nežli, že „*exekuce postihuje majetek, ze kterého nelze vymáhanou pohledávku uspokojit*“⁴⁷.

Nabízí se pohled na manžele jako na jednu entitu, jejíž majetek můžeme vlastnický rozdělit mezi výlučné majetky obou manželů a SJM (příp. podílové spoluvlastnictví)⁴⁸, a pak

⁴⁰ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 83 – 87 (§ 262b).

⁴¹ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 83 – 87 (§ 262b).

⁴² MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 509 – 529 (§ 731).

⁴³ Manželka tvrdí a prokazuje, že věc postižená exekučním příkazem je v jejím výlučném vlastnictví. Na druhé straně věřitel tvrdí a prokazuje, že věc může být v exekuci postižena.

⁴⁴ § 55b odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 253 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ Domnívám se, že současná právní úprava neumožňuje manželovi povinného, aby uplatnil v případě postižení jeho výlučného majetku excindační žalobu, viz začátek této podkapitoly, proto se jedná o úvahu de lege ferenda.

⁴⁶ viz § 268 odst. 1 písm. f) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ viz § 268 odst. 1 písm. d) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždycky jde o peníze. *Rodinné listy*, 2015, roč. 4, č. 7-8, s. 2 – 6. Srov. také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. 21 Cdo 4817/2009.

pro případ postižení výlučného majetku manželky M tvrdit, že byla postižena ta část majetku manželů, ze které nelze pohledávku uspokojit. Tento pohled musíme odmítnout. Občanský zákoník oba manžele jako jedno společenství, jehož vlastnictví se navenek formálně rozděluje do skupin, nechápe. Naopak v manželství existují dvě rovnoprávné osoby, přičemž zákon prostřednictvím institutů SJM a obvyklého vybavení rodinné domácnosti chrání manžele navzájem, aby nemohli užívat svůj výlučný majetek v rozporu se zájmy druhého z manželů, resp. rodinné domácnosti. Je-li automobil ve výlučném vlastnictví manželky, manželka je skutečně výlučným vlastníkem se všemi právy a povinnostmi z vlastnictví vyplývajícími⁴⁹. Z pohledu manželova věřitele se nejedná o „rodinný automobil, který fakticky vlastní manželka“, nýbrž o automobil ve vlastnictví třetí osoby odlišné od dlužníka. Proto zde nedává dobrý smysl odlišovat procesní prostředky manželky povinného a třetích osob.

1.3.3 Návrh na odklad exekuce

Spolu s návrhem na zastavení exekuce by měla manželka M podat také návrh na odklad exekuce z důvodu, jelikož lze očekávat, že exekuce bude zastavena⁵⁰. Exekuční soud nebo exekutor může z tohoto důvodu odložit provedení exekuce i bez návrhu, manželka M by měla být bdělá a na odložení exekuce bez návrhu nespoléhat vzhledem k pro ni závažným následkům⁵¹. Nebude-li exekuce odložena, návrh na zastavení exekuce nebrání provedení exekuce ani výplatě vymoženého plnění oprávněnému (věřiteli V).

Manželka M může požadovat v rámci exekuce, aby jí oprávněný a exekutor nahradili náklady exekuce a náklady oprávněného v exekuci, pokud zastavení exekuce procesně zavynili⁵². Manželka se nemůže spolu s návrhem na částečné zastavení exekuce domáhat náhrady svých účelných nákladů souvisejících s bráněním svého práva, které jí vznikly v exekuci v důsledku nesprávného postupu exekutora, a to ani na oprávněném ani na povinném. Náhrady těchto nákladů se může domáhat jen prostřednictvím náhrady škody podle z. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem⁵³. Část vymoženého plnění, která byla

⁴⁹ Pokud by automobil tvořil obvyklé vybavení rodinné domácnosti, bude manželka omezena v dispozicích s automobilem na úkor běžně nezbytných životních potřeb rodiny, to však nic nemění na tom, že její výlučné vlastnické právo působí erga omnes.

⁵⁰ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA 2013 – 2017. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6. Novela z. – občanský soudní řád* [online]. psp.cz, [cit. 2. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>>.

⁵¹ Přestože exekutor by měl exekuci odložit i bez návrhu, pokud není návrh na zastavení exekuce zjevně bezdůvodný, jinak se může jednat o nesprávný úřední postup. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2009, sp. zn. 25 Cdo 2573/2007.

⁵² MAXA, Hubert. Zastavení exekuce a postup podle § 271 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 13-14, s. 484 – 489.

⁵³ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 678/2015.

započítána na splnění pohledávky, nemůže manželka spolu se zastavením exekuce dle § 271 OSŘ požadovat.⁵⁴ Pokud bude plnění vymoženo neoprávněně, může manželka požadovat vydání bezdůvodného obohacení⁵⁵. Bezdůvodné obohacení však manželka nemůže požadovat v rámci návrhu na zastavení exekuce, nýbrž v samostatném nalézacím řízení.⁵⁶ Bude-li provedena dražba automobilu, na vydražitele přechází vlastnické právo, když zaplatí řádně a včas nejvyšší podání.⁵⁷ Pokud soud vyhoví návrhu manželky na zastavení exekuce po přechodu vlastnického práva na vydražitele, manželka nemůže požadovat zpět svůj automobil. V tomto ohledu se může jevit de lege ferenda vhodné přiznat návrhu na zastavení exekuce dle § 262b OSŘ odkladný účinek ze zákona.⁵⁸⁵⁹

1.4 Rozvržení důkazního břemene mezi manželku a věřitele

Manželka M bude se svým návrhem na zastavení exekuce úspěšná v případě, pokud nebude dokázáno, že byl věřitel v souvislosti s modifikací dotčen, jinak řečeno zkrácen na svých právech. V našem případě má manžel D vůči věřiteli dluh ve výši 500.000,- Kč. Hodnota výlučného majetku manžela D je 100.000,- Kč, v SJM nejsou žádné postižitelné věci. Pokud by k modifikaci a vypořádání nedošlo, byl by v SJM postižitelný automobil v hodnotě 250.000,- Kč. S přihlédnutím k nám známým okolnostem můžeme uzavřít, že ke zkrácení věřitele v souvislosti s modifikací došlo, protože nemůže uspokojit svůj závazek v takové míře, jako kdyby byl automobil stále v SJM.

Vzniká otázka, kdo musí dotčení věřitele dokázat. V úvahu připadá, že manželka musí spolu s existencí modifikace dokázat také to, že se jedná o modifikaci účinnou vůči třetím osobám. Na druhou stranu můžeme zvažovat, že své dotčení musí dokázat věřitel.

Manželka musí tvrdit a prokázat své vlastnické právo k automobilu, tj. minimálně tvrdit a prokázat existenci modifikace a následného vypořádání. Věřiteli ani exekutorovi není jinak existence modifikace známa. Jelikož vypořádáním přešlo na manželku vlastnické právo k automobilu s účinky erga omnes, nabízí se uzavřít, že své dotčení a tudíž neúčinnost vypořádání musí dokázat věřitel. Na druhou stranu můžeme uvést, že manželka by měla mít

⁵⁴ MAXA, Hubert. Zastavení exekuce a postup podle § 271 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 13-14, s. 484 – 489.

⁵⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2012, sp. zn. 28 Cdo 1512/2011.

⁵⁶ MAXA, Hubert. Zastavení exekuce a postup podle § 271 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 13-14, s. 484 – 489.

⁵⁷ § 329 odst. 7 zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸ HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 13 – 19.

⁵⁹ Případně zjevně obstrukční návrhy na částečné zastavení exekuce by bylo možno řešit judikaturou. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2009, sp. zn. 25 Cdo 2573/2007., dle něhož soud neodročí dražební jednání v případě zjevně neopodstatněné vylučovací žaloby, ačkoliv dle § 336i OSŘ má prokázání podání vylučovací žaloby odkladný účinek ex lege.

lepší přehled o majetku manžela a majetku v SJM nežli věřitel, a proto se může jevit vhodnější zatížit důkazním břemenem ji.

Dle § 737 odst. 1 OZ se v případě dotčení třetí osoby vypořádáním může tato třetí osoba domáhat u soudu určení, že je vypořádání vůči ní neúčinné. Manželce by tedy dle § 737 odst. 1 OZ mělo stačit, aby tvrdila modifikaci a vypořádání, přičemž je vlastníkem automobilu i s účinky vůči věřiteli. Věřitel musí tvrdit a dokázat své dotčení, aby soud určil neúčinnost vypořádání. Uvedené řešení má jeden nedostatek. Modifikační smlouva, kterou bylo SJM zúženo, svým účelem směřuje ke zkrácení věřitele. Psutka vykládá dotčení věřitele široce, a proto na zkracující modifikaci aplikuje § 719 odst. 2 OZ, tj. modifikace je dle něj vůči věřiteli ex lege neúčinná⁶⁰. Bohužel se nezabývá otázkou, jak se neúčinnost modifikace projeví ve vztahu k důkaznímu břemeni věřitele. Oproti tomu Tégl a Melzer vykládají dotčení věřitele modifikací úzce, a proto zkracující modifikace pod rozsah § 719 odst. 2 OZ nezařazují⁶¹. Na jednu stranu je koncepce Tégl a Melzera praktická, protože dochází k podobnému závěru pro zúžení i rozšíření SJM, a protože nevyvolává další otázky vznikající z rozporu mezi § 719 odst. 2 OZ a § 737 OZ⁶². Na druhou stranu jazykovým výkladem § 719 odst. 2 OZ můžeme souhlasit s Psutkou, že modifikace zužující rozsah SJM skutečně směřuje ke zkrácení věřitele.

Přijetím Psutkova řešení vzniká otázka vztahu § 719 odst. 2 OZ a § 737 OZ, tj. jaký by byl vztah mezi ex lege neúčinnou modifikací, která se věřitele nedotýká přímo, nýbrž pouze svým účelem, a vypořádáním, jehož neúčinnost vysloví na návrh věřitele soud. Psutka by nejspíš jako východisko z této otázky zvolil řešení, že by věřitel nemusel odporovat vypořádání, nýbrž by mohl neúčinnost převodu automobilu do výlučného vlastnictví manželky uplatnit jako námitku proti návrhu manželky na zastavení exekuce⁶³. Postavení věřitele by mohlo být dle § 719 odst. 2 OZ zvýhodněno dokonce tak, že by exekuční soud posuzoval dotčení věřitele modifikací přímo *k návrhu manžela povinného na částečné zastavení exekuce*, aniž by byla vyžadována procesní aktivita věřitele⁶⁴. Tyto závěry musíme jednoznačně odmítnout⁶⁵, a proto nám nezbyvá, než se přiklonit k názoru Tégl a Melzera

⁶⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 96 – 102. Shodně také PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (eds). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 238 – 245 (§ 719).

⁶¹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 421 – 437 (§ 719).

⁶² Tamtéž

⁶³ viz PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 182.

⁶⁴ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 59 – 61.

⁶⁵ viz podkapitola 1.5

a modifikaci jako ex lege vůči věřiteli neúčinnou neoznačit.⁶⁶ Své dotčení tedy bude dokazovat věřitel.

Úkolem věřitele V je domoci se neúčinnosti vypořádání, nikoliv neúčinnosti modifikace. V této souvislosti se objevuje další otázka, a to jak se bude věřitel neúčinnosti modifikace domáhat.

1.5 Obrana věřitele proti vypořádání

V této „fázi“ exekuce rozhoduje o návrhu manželky na částečné zastavení exekuce soudní exekutor nebo soud. Věřitel se dle výše uvedeného musí domáhat neúčinnosti vypořádání. Bude dokazovat, jaké jeho právo bylo vypořádáním dotčeno a způsob dotčení⁶⁷. Dle § 737 odst. 1 OZ neúčinnost dohody o vypořádání určí soud. Musíme vyřešit otázku, zda tak soud učiní v nalézacím řízení na základě odpůrcí žaloby nebo může neúčinnost dohody soud vyslovit v rámci rozhodování o návrhu manželky na částečné zastavení exekuce.

Tégl a Melzer došli k závěru, že věřitel se musí domoci neúčinnosti dohody o vypořádání prostřednictvím odpůrcí žaloby⁶⁸. Tvrdí, že § 737 odst. 1 OZ není samostatnou regulací, nýbrž na postup věřitele V dopadají obecná ustanovení o relativní neúčinnosti (§ 589 an.)⁶⁹. Domnívám se, že můžeme souhlasit s Téglem a Melzerem, že věřitel se může dovolávat neúčinnosti bez ohledu na zkracující úmysl manželů. Nepoužijí se ani ustanovení o prekluzivních lhůtách dle § 590 a 591 OZ, na věřitele V se vztahuje obecná promlčecí lhůta dle § 629 OZ.⁷⁰ Zůstává však otázkou, zda použijeme i § 589 odst. 2 OZ, tj. zda soud vysloví neúčinnost vypořádání jedině na základě odpůrcí žaloby.

⁶⁶ Neúčinnost modifikační smlouvy zkracující uspokojení věřitele ex lege musíme odmítnout také z dalšího důvodu, který se přímo neváže k našemu zadání. Pokud by manželé převáděli automobil z výlučného vlastnictví manžela D do SJM a zároveň by pro dluh manžela D bylo možno postihnout SJM jen do výše hypotetického vypořádacího podílu (viz § 732 OZ), i v takovém případě by došlo ke zkrácení věřitele. Jelikož by nedocházelo k žádnému vypořádání, vlastnické právo k automobilu by bylo převedeno přímo modifikační smlouvou. Dle Pstukova řešení by byla modifikace ex lege neúčinná, věřitel by tudíž v tomto případě mohl namítat neúčinnost modifikace jako obranu proti návrhu manželky na částečné zastavení exekuce. Jelikož by zde nebyl rozpor s ustanovením § 737 odst. 1 OZ, zdánlivě by bylo možno na první pohled s Pstukou souhlasit. Uvedené řešení však musíme odmítnout. Nedává smysl, aby v případě rozšíření byla modifikace neúčinná ex lege, avšak v případě zúžení SJM byla vyžadována procesní aktivita věřitele. Budou-li mít manželé zkracující úmysl, pak efektivněji dosáhnou svého cíle převedením veškerého majetku do výlučného vlastnictví nedlužícího manžela, než rozšířením SJM postížitelného alespoň do výše hypotetického vypořádacího podílu.

⁶⁷ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (eds). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 316 – 322 (§ 737).

⁶⁸ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 421 – 437 (§ 719).

⁶⁹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 556 – 566 (§ 737).

⁷⁰ TÉGL, Petr, MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 556 – 566 (§ 737).

Judikatura k předchozí právní úpravě věřiteli umožňovala, aby neúčinnost dohody o vypořádání uplatnil jako námitku v exekučním řízení⁷¹. Tato judikatura vycházela ze zcela odlišného znění zákona, kdy § 150 odst. 2 SOZ výslovně říkal, že „*práva věřitelů nesmí být dohodou manželů dotčena*“. Z uvedeného textu zákona judikatura dovozovala, že se jedná o neúčinnost ex lege. Možnost uplatnit neúčinnost jako námitku v exekučním řízení je tedy formulována ve vztahu k neúčinnosti ex lege.

Domnívám se, že z odůvodnění uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 21 Cdo 2833/2012 můžeme částečně vyjít. Nejvyšší soud se v odůvodnění rozsudku vyjádřil ke smyslu odpůrcí žaloby takto: „*Rozhodnutím soudu, kterým bylo odpůrci žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn.*“⁷² K doplnění argumentace můžeme použít usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2003, sp. zn. 20 Cdo 2304/2002, v němž Nejvyšší soud jasně vyslovil, že na základě exekučního titulu označujícího za povinného jen jednoho z manželů nelze vést exekuci proti druhému z nich⁷³. Dále můžeme doplnit, že pokud by se věřitel uspokojil z výlučného majetku manželky M (manželky povinného), došlo by k bezdůvodnému obohacení věřitele V, i kdyby jinak byla exekuce vedena v souladu se zákonem⁷⁴.

Z uvedených rozhodnutí můžeme dovodit, že není možné postihnout výlučný majetek manželky pro dluh manžela bez existence pravomocného rozhodnutí, které by postižení majetku umožňovalo. Výše jsme odůvodnili, že automobil se stal výlučným vlastnictvím manželky M. Věřitel tudíž nemůže tento automobil postihnout na základě exekučního titulu vydaného proti manželovi D bez dalšího. Tím, co věřiteli V umožní domoci se postižení automobilu, je pravomocné rozhodnutí soudu o jeho odpůrcí žalobě. Na základě výše uvedeného se shodujeme s Melzerem a Téglem, že věřitel se musí domoci neúčinnosti vypořádání odpůrcí žalobou⁷⁵.

⁷¹ např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 21 Cdo 2833/2012., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2013, sp. zn. 21 Cdo 1154/2012.

⁷² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 21 Cdo 2833/2012.

⁷³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2003, sp. zn. 20 Cdo 2304/2002.

⁷⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 28 Cdo 1345/2011. Shodně také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2012, sp. zn. 28 Cdo 1512/2011., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2014, sp. zn. 30 Cdo 1635/2013.

⁷⁵ TÉGL, Petr, MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 556 – 566 (§ 737).

Za situace, kdy manželka M nemusí a ani nemůže v rámci své obrany zahájit nalézací řízení, se nabízí řešení, aby se přímo v exekuci řešily všechny sporné otázky související s postihem SJM⁷⁶, tedy aby nemusel nalézací řízení zahajovat ani věřitel. Současná právní úprava toto řešení neumožňuje, jak jsme uvedli výše. De lege ferenda by mohl zákonodárce zvážit, zda procesní postavení věřitele a manžela nesrovnat, například návratem k vylučovací žalobě.

Jelikož ve výlučném majetku manžela D ani v SJM není dostatek postižitelných věcí, z nichž by věřitel mohl svůj závazek uspokojit, můžeme předpokládat, že věřitel bude se svou odpůrcí žalobou úspěšný. Pokud tomu tak bude, pak soud návrhu manželky na částečné zastavení exekuce nevyhoví. Současná právní úprava se tak odlišuje od předchozí právní úpravy, kdy v případě závazku vzniklého za účinnosti SOZ nemohla být manželka se svým návrhem na zastavení exekuce (dříve žalobou na vyloučení majetku z exekuce) nikdy úspěšná, jestliže vznik závazku předcházel uzavření modifikační smlouvy zužující rozsah SJM.⁷⁷ V současné právní úpravě může být manželka se svým návrhem na zastavení exekuce odůvodněným existencí modifikace úspěšná, ačkoliv tato modifikace zkracuje uspokojení věřitele, pokud soud nevyhoví odpůrcí žalobě věřitele, případně pokud věřitel odpůrcí žalobu nepodá.

⁷⁶ srov. KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina (ed). *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 194 – 219 (§ 36).

⁷⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2004, sp. zn. 20 Cdo 1389/2003.

2 Modifikace týkající se nemovité věci

Účinky modifikace vůči věřiteli budeme posuzovat na následujícím příkladu⁷⁸:
Manželé D a M spolu uzavřeli v roce 2005 manželství. Manželka D a manžel M uzavřeli dne 15. ledna 2014 modifikační smlouvu, kterou upravili budoucí nabyvání nemovitých věcí. Tuto modifikační smlouvu nechali manželé zapsat do Seznamu listin. V modifikační smlouvě ujednali, že pokud jeden z nich nabyde kupní smlouvou nemovitost, nestane se tato nemovitost součástí SJM, nýbrž bude ve výlučném vlastnictví manžela, který kupní smlouvu uzavřel. Dne 6. března 2015 uzavřela manželka D jako dlužník s věřitelem V smlouvu o úvěru (dále jen „závazek“). Tento dluh je výlučným dluhem manželky D, protože se týká jejích pěti automobilů značky Škoda 120, které nabyla darem od svého otce, a zároveň z těchto automobilů neplyne do SJM žádný zisk. Dne 18. července 2017 uzavřel manžel M s třetí osobou kupní smlouvu, přičemž předmětem této kupní smlouvy byl převod vlastnického práva k nemovitosti. Do katastru nemovitostí bylo vlastnické právo manžela M zapsáno na základě kupní smlouvy, manžel M nenechal modifikační smlouvu do katastru nemovitostí zapsat. Následně dne 11. prosince 2018 manželé uzavřeli novou modifikační smlouvu, která obsahovala ujednání, že nemovitost ve výlučném vlastnictví manžela M se stává součástí SJM. Tuto modifikační smlouvu manželé nenechali zapsat do Seznamu listin. Manželé podali návrh na vklad práva do katastru na základě modifikace následující den, katastr nemovitostí na základě tohoto návrhu zapsal jako vlastníka nemovitosti oba manžele, a to v režimu SJM. Dle výpisu z katastru nemovitostí je nemovitost v SJM i v současnosti.

Jelikož manželka D neplatila řádně a včas svůj dluh, okresní soud rozsudkem vyhověl žalobě věřitele V na zaplacení částky ve výši 750.000,- Kč. Poté, co získal exekuční titul, podal věřitel V exekuční návrh. K okamžiku zahájení exekuce manželka D nepracuje ani nemá žádné postížitelné příjmy. Hodnota pěti automobilů je 250.000,- Kč. Hodnota nemovitosti je 500.000,- Kč. Manžel M nemá účet u peněžního ústavu, částka na účtu manželky D nepřesahuje dvojnásobek životního minima jednotlivce. Ve výlučném vlastnictví manželky D ani v SJM nejsou žádné další postížitelné věci. V probíhajícím exekučním řízení již exekutor vydal exekuční příkaz k prodeji nemovitosti.

Z uvedeného příkladu vyplývá několik otázek.

(1) Která modifikační smlouva je v současnosti účinná? Je vůči věřiteli účinná první modifikační smlouva, ačkoliv nebyla zapsána do katastru nemovitostí. Je vůči věřiteli účinná druhá modifikační smlouva, která byla zapsána do katastru nemovitostí po vzniku závazku?

⁷⁸ Tento příklad nijak nenavazuje na příklad uvedený v první kapitole.

(2) Mohl exekutor vydat exekuční příkaz k prodeji nemovitosti, ačkoliv dle modifikační smlouvy zapsané v Seznamu listin je nemovitost ve výlučném vlastnictví manžela M?

(3) Jak se může v exekučním řízení bránit manžel M proti postižení nemovitosti, pokud by tato nemovitost stále byla v jeho výlučném vlastnictví?

2.1 Účinnost modifikační smlouvy zapsané do Seznamu listin týkající se nemovité věci, která předchází vzniku závazku

2.1.1 Věcněprávní účinky první modifikace

Jelikož se modifikační smlouva týká nemovitosti, v první řadě musíme vyřešit otázku, zda tato modifikace (v části týkající se nemovitosti) nabývá věcněprávní účinky až zápisem modifikační smlouvy do katastru nemovitostí. Protože se jedná o modifikaci upravující budoucí nabývání majetku, zkoumáme věcněprávní účinky modifikace, nikoliv dohody o vypořádání.⁷⁹

Věcněprávní účinky modifikace týkající se nemovitosti upravuje v současnosti § 720 odst. 2 OZ⁸⁰. Toto ustanovení se vztahuje na modifikace týkající se již existující věci zapsané do veřejného seznamu. Zcela bez pochybnosti můžeme tvrdit, že katastr nemovitostí je veřejným seznamem⁸¹. Stěžejní je výklad sousloví „*již existující věc*“.

Na první pohled se nabízí jednoduché řešení, že existující bude každá nemovitá věc, která v době uzavření modifikační smlouvy byla zapsána v katastru nemovitostí bez ohledu na vlastnictví této věci. K tomuto závěru vede myšlenka, že z hlediska ochrany třetích osob neexistuje rozdíl mezi tím, když nemovitost byla součástí SJM již v okamžiku modifikace, nebo by se v případě uplatnění zákonného režimu SJM stala součástí SJM teprve později. Naopak můžeme argumentovat, že věřitel V v době uzavření smlouvy mohl prostřednictvím dálkového přístupu nahlédnout do Seznamu listin a z něj zjistit existenci modifikace⁸². Obsah

⁷⁹ Pokud manželé zužují rozsah SJM nebo stanovují režim oddělených jmění a modifikace se týká věci, které jsou při uzavření modifikační smlouvy v SJM, modifikace věcněprávní účinky nikdy nemá, viz podkapitola 1.2.1. Věcněprávní účinky může mít modifikace, kterou manželé převádějí majetek z výlučného vlastnictví do SJM nebo modifikace upravující vlastnický režim pro případ budoucího nabývání majetku, protože v těchto případech k žádnému vypořádání nedochází.

⁸⁰ Věcněprávní účinky dohody o vypořádání, jejímž předmětem je nemovitost, upravuje § 738 odst. 1 OZ.

⁸¹ viz např. VRZALOVÁ, Lenka. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 9 – 12 (§ 980). Shodně také KRAFT, Martin. *Právo nemovitostí po rekonstrukci – materiální publicita zápisů v katastru nemovitostí*. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 15-16, s. 546 - 549. ŠUSTROVÁ, Daniela. *Katastr nemovitostí: Nové zásady jeho vedení od 1. ledna 2014* [online]. bulletin-advokacie.cz, 30. dubna 2014 [cit. 3. listopadu 2018]. Dostupné na < <http://www.bulletin-advokacie.cz/katastr-nemovitosti-nove-zasady-jeho-vedeni-od-1.-ledna-2014#ftn2> >.

⁸² Prostřednictvím dálkového přístupu je možné nahlédnout do rejstříku Seznamu listin, ve kterém je zveřejněno jméno, příjmení, datum narození, bydliště manželů a dále datum uzavření a účinnosti smlouvy o manželském majetkovém režimu, označení smlouveného režimu podle občanského zákoníku a jméno, příjmení a sídlo notáře,

modifikace mohl zjistit tím, že by požádal kteréhokoli notáře o vydání opisu modifikační smlouvy. Dle § 351 odst. 3 NotŘ notář opis vydá, aniž by osoba o opis žádající musela prokazovat právní zájem⁸³. Vzhledem k uvedenému věřitel mohl vědět, že případné nemovitosti v budoucnu nabyté manželem M nebude moci postihnout. Proto nedává dobrý smysl ochranu věřitele zvyšovat. Navíc můžeme dodat, že Seznam listin je nadán materiální publicitou⁸⁴, zatímco založení modifikační smlouvy do sbírky listin katastru nemovitostí nezakládá domněnku vědomosti třetí osoby o samotné modifikační smlouvě ani o jejím obsahu.⁸⁵ Musíme tedy zvážit, zda se § 720 odst. 2 OZ nevztahuje pouze na nemovitosti, které v okamžiku modifikace manželé nebo jeden z nich vlastnili.

Pokud budeme posuzovat smysl a účel § 720 odst. 2 OZ, můžeme souhlasit s Téglem, Melzerem a Jindřichem, že smyslem uvedeného ustanovení je odložit věcněprávní účinky modifikace, kterou se SJM rozšiřuje o dosud výlučný majetek jednoho z manželů tak, že věcněprávní účinky modifikace (vůči třetím osobám i mezi manželi) nastávají až zápisem do katastru nemovitostí.⁸⁶ I nadále tedy můžeme k věcněprávním účinkům modifikační smlouvy použít judikaturu Nejvyššího soudu⁸⁷, která se sice vztahuje k zúžení SJM (přičemž dle mého názoru nesprávně určuje za titul pro případ zúžení SJM modifikační smlouvu, nikoliv vypořádání), účinky modifikace a zápisu do katastru však vyjadřuje velmi zdařile. Dle judikatury modifikační smlouva: „*představuje titul, na základě kterého jeden z manželů nabývá ze společného jmění manželů do svého výlučného vlastnictví dosud společnou nemovitost*⁸⁸ (*titulus adquirendi*) ... *vlastnictví nemovitosti podle ní jeden z manželů ještě nezískává, k tomu dochází teprve vkladem vlastnického práva provedeným na základě*

který smlouvu o manželském majetkovém režimu sepsal. Viz § 351 ve spojení s § 35j odst. 3 písm. a), b) zákona č. 358/1992 Sb., notářského řádu, ve znění pozdějších předpisů. Za nahlédnutí do rejstříku zaplatí věřitel Notářské komoře náhradu hotových výdajů ve výši 30,- Kč.

⁸³ Odměna notáře za vydání opisu listiny je 300,- Kč. Je-li notář plátce DPH, je částka navýšena o náhradu za DPH. Viz NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nahlížení do Seznamu listin. Důležité informace* [online]. nkcr.cz, [cit. 4. listopadu 2018]. Dostupné na < <https://rejstrik.nkcr.cz/> >.

⁸⁴ viz § 351 zákona č. 358/1992 Sb., notářského řádu, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In. MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 437 – 444 (§ 720). Shodně také PAVLŮ, Robert. In. PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír (eds). *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 967 – 969 (§ 980).

⁸⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In. MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 437 – 444 (§ 720).

⁸⁷ Tato judikatura vycházela z jiného znění zákonného ustanovení vztahujícího se k nemovitostem. Část § 143a odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zněla: „*Jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí.*“

⁸⁸ V našem případě je převáděna nemovitost z výlučného vlastnictví jednoho z manželů do SJM.

pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o jeho povolení (modus acquirendi), který má právní účinky ke dni, v němž byl návrh na vklad doručen katastrálnímu úřadu.“⁸⁹

Z uvedeného můžeme usoudit, že smyslem ustanovení § 720 odst. 2 OZ je sjednocení pravidel pro nabývání nemovitostí tak, aby k účinkům převodu vlastnického práva k nemovitosti vždy došlo až zápisem do katastru nemovitostí⁹⁰. Jinak řečeno, smyslem posuzovaného ustanovení je pokrýt situace, kdy účelem modifikační smlouvy je převod vlastnického práva mezi výlučnými majetky manželů a SJM. Pokud ale manželé modifikační smlouvou nepřevádějí vlastnické právo k nemovitosti, nýbrž upravují pravidla pro majetkový režim v budoucnu nabytých nemovitostí, není zde důvod pro odložení účinnosti takové modifikace.

Uvedené řešení je také v souladu s judikaturou k předchozímu znění zákonného ustanovení. Judikatura přiznává modifikační smlouvě týkající se v budoucnu nabyté nemovitosti obligační účinky k okamžiku uzavření smlouvy, přičemž k následným věcněprávním účinkům zápis modifikační smlouvy do katastru nemovitostí není vyžadován⁹¹.

Vzhledem k uvedenému se domnívám, že k věcněprávním účinkům modifikace v našem případě došlo ve chvíli, kdy bylo do katastru nemovitostí zapsáno vlastnické právo manžela D na základě kupní smlouvy v souladu s modifikací, aniž by modifikační smlouva musela být také zapsána v katastru nemovitostí. K posouzení účinků modifikační smlouvy vůči třetím osobám (věřiteli V) proto budeme muset vyjít z obecných pravidel o účincích modifikační smlouvy vůči třetím osobám.

2.1.2 Účinky modifikace vůči věřiteli

V posuzovaném případě se jedná o modifikaci předcházející vzniku závazku, která byla zapsána do Seznamu listin. Na tuto modifikaci se vztahuje ustanovení § 351 Notř, které upravuje materiální publicitu Seznamu listin⁹². Dle § 351 Notř je modifikace předcházející vzniku závazku vůči věřiteli účinná, aniž by manželé museli věřitele s modifikací seznámit⁹³.

⁸⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 2690/2015.

⁹⁰ srov. § 1105 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2015, sp. zn. 21 Cdo 4333/2014.

⁹² Domnívám se, že uvedené ustanovení vzhledem ke svému hmotněprávnímu charakteru mělo být obsaženo v občanském zákoníku. Takové řešení by odpovídalo důvodové zprávě k občanskému zákoníku, která v oddílu 2. B odst. 5 uvádí, „že úlohou občanského zákoníku je shrnout hlavní masu právních pravidel vztahujících se k soukromým právním záležitostem“ Navrhované řešení zákonodárce využil také v případě katastru nemovitostí, kdy katastrální zákon pouze definuje katastr nemovitostí jako veřejný seznam a dále upravuje nahlížení do katastru a poskytování údajů z katastru. Možnost dovolat se práva zapsaného do katastru vůči třetím osobám upravuje občanský zákoník.

⁹³ Seznámení věřitele s modifikací je pro účinky modifikace vůči věřiteli vyžadováno v případě modifikace předcházející vzniku závazku nezapsané do Seznamu listin.

Na základě výše uvedeného tudíž můžeme uzavřít, že nemovitost byla v době vzniku závazku s účinky vůči věřiteli ve výlučném vlastnictví manžela M.

2.2 Účinnost modifikační smlouvy nezapsané do Seznamu listin týkající se nemovitosti, která následuje po vzniku závazku

2.2.1 Věcněprávní účinky druhé modifikace

Jelikož se jedná o modifikaci týkající se nemovitosti, která je v době uzavření modifikační smlouvy ve vlastnictví manžela M, na tuto modifikaci se bude vztahovat § 720 odst. 2 OZ⁹⁴. Samotná modifikace nemá věcněprávní účinky, věcněprávní účinky má teprve zápis do veřejného seznamu⁹⁵. Jelikož k zápisu do katastru nemovitostí došlo, můžeme uzavřít, že s ohledem na nám známé informace je nemovitost součástí SJM.

2.2.2 Účinky modifikace vůči věřiteli

Dle § 720 odst. 2 OZ nabývá modifikační smlouva týkající se nemovitosti v SJM nebo ve vlastnictví jednoho z manželů, příp. v podílovém spoluvlastnictví manželů⁹⁶, účinky vůči třetím osobám zápisem do katastru, ledaže tento zákon stanoví jinak.

Musíme zvážit, zda zákon nestanoví jinak v ustanovení § 719 odst. 2 OZ. Protože se jedná o modifikaci nevidovanou v Seznamu listin, která následuje po vzniku závazku, můžeme částečně vyjít z argumentace uvedené v podkapitole 1.4⁹⁷. Úvahy o neúčinnosti modifikace *ex lege*⁹⁸ musíme i v tomto případě vzhledem k argumentaci uvedené v podkapitole 1.2 a 1.4 jednoznačně odmítnout. Jelikož i v tomto případě došlo k převodu vlastnického práva s účinky *erga omnes*, modifikace je účinná i vůči věřiteli. Věřitel V se v tomto případě ani nemůže domáhat určení neúčinnosti modifikace prostřednictvím odpůrcí žaloby dle § 589 OZ, protože vůbec nemůže dojít k jeho zkrácení. Modifikace se nedotýká výlučného majetku manželky – dlužnice. Postižitelné SJM se rozšiřuje o majetek, který byl dříve v nepostižitelném výlučném vlastnictví manžela M, jenž není věřitelovým dlužníkem.⁹⁹

⁹⁴ viz podkapitola 2.1.1

⁹⁵ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In. MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 437 – 444 (§ 720).

⁹⁶ V podkapitole 2.1.1 jsme vysvětlili, proč se § 720 odst. 2 OZ vztahuje jen na uvedené nemovitosti, nikoliv na všechny existující nemovitosti.

⁹⁷ K případnému dotčení věřitele však v tomto případě mohlo dojít přímo modifikační smlouvou, nikoliv dohodou o vypořádání. Jelikož v tomto případě dochází k převodu nemovitosti z výlučného majetku manžela M do SJM, k žádnému vypořádání SJM nemůže dojít.

⁹⁸ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (eds). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 245 – 249 (§ 720).

⁹⁹ Obranu věřitele proti modifikaci v tomto případě vylučuje i Psutka. K tomuto závěru ale dochází tak, že případy, kdy nemůže dojít k dotčení věřitele, nezařazuje pod rozsah § 719 odst. 2 OZ. Dotčení věřitele by přitom dle Psutky zkoumal soud při rozhodování o návrhu manžela M na částečné zastavení exekuce. Viz PSUTKA,

2.3 Zákonnost exekučního příkazu

Nemovitost je dle výpisu z katastru nemovitostí v SJM. Katastr nemovitostí je dle § 980 OZ nadán materiální publicitou. Domněnka správnosti zápisu ve veřejném seznamu je právní domněnkou vyvratitelnou, tj. je možné prokázat opak. Samotný údaj o vlastnictví uvedený ve výpisu z katastru nemusí být vždy zárukou, že vlastnický režim nemůže být jiný. Pokud by byla nemovitost dle výpisu z katastru ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, tato informace by sama o sobě nezaručovala, že by nemovitost nemohla být součástí SJM. Katastr nemovitostí existenci SJM nezkontroluje a jako vlastníka nemovité věci zapíše pouze jednoho z manželů, vyplývá-li to z návrhu na zápis a přiložené smlouvy (jiné nežli modifikační), přestože věc jinak má být v SJM¹⁰⁰. Exekutor proto při vyhledávání postižitelného majetku žádá orgán pověřený vedením katastru nemovitostí¹⁰¹, aby mu poskytl výpis z katastru nemovitostí ke všem nemovitostem ve vlastnictví povinného, manžela povinného nebo v SJM. I kdyby byla nemovitost dle katastru nemovitostí ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, exekutor ji postihne, pokud dle hmotného práva je tato nemovitost v SJM¹⁰². V našem případě z výše uvedeného vyplývá, že přímo z výpisu z katastru nemovitostí se exekutor dozvěděl, že nemovitost tvoří součást SJM.

V době vzniku závazku ale nemovitost byla ve výlučném vlastnictví manžela M, a to na základě modifikační smlouvy zapsané v Seznamu listin. Procesněprávní úprava reflektuje existenci Seznamu listin v § 42 EŘ již ve fázi vydání exekučního příkazu. Dle § 42 odst. 1 EŘ exekutor před vydáním exekučního příkazu na majetek v SJM zjišťuje, zda je v Seznamu listin evidována modifikační smlouva. Z obsahu modifikační smlouvy vychází, pokud zápis modifikace do Seznamu listin předchází vzniku závazku. Jelikož manželé D a M nechali modifikační smlouvu do Seznamu listin zapsat dne 15. ledna 2014 a závazek vznikl teprve dne 6. března 2015, je podmínka časové posloupnosti modifikace a vzniku závazku splněna. Zbývá otázka, zda se neuplatní domněnka dle § 42 odst. 2 EŘ, dle níž závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin. Tato domněnka by se uplatnila v případě, kdyby nebylo možno časovou posloupnost z exekučního titulu nebo z modifikační smlouvy zjistit.

Informaci o okamžiku zápisu smlouvy do Seznamu listin poskytne exekutorovi v rámci povinné součinnosti Notářská komora. Legislativní nedostatek můžeme spatřovat

Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (eds). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 238 – 245 (§ 719).

¹⁰⁰ srov. § 17 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, viz také TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 437 – 444 (§ 720).

¹⁰¹ viz § 33 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰² srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 2613/2013.

v okolnosti, že povinnost k uvedení data a času zápisu nevyplývá ze zákona, nýbrž z § 4 Předpisu Notářské komory České republiky o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu. Pouhou změnou stavovského předpisu ze strany Notářské komory může dojít k vyloučení aplikace § 42 odst. 2, věty I EŘ, protože by nebylo možné zjistit, kdy byla modifikační smlouva zapsána do Seznamu listin. Stav, kdy aplikace zákonného ustanovení exekučního řádu závisí na obsahu stavovského předpisu Notářské komory, nemůžeme označit za žádoucí.¹⁰³

Ze zadání nevyplývá, že by nešlo zjistit, kdy závazek vznikl. Okresní soud rozhodl o žalobě věřitele V rozsudkem, nikoliv platebním rozkazem, proto budeme dále vycházet z předpokladu, že bylo možno zjistit, kdy závazek vznikl.

Vzhledem k uvedenému můžeme uzavřít, že byly splněny podmínky pro to, aby byl exekutor dle § 42 EŘ povinen vycházet z obsahu modifikační smlouvy zapsané do Seznamu listin, protože tato smlouva byla zapsána do Seznamu listin před vznikem závazku. Tento závěr je ale v rozporu se skutečností, že nemovitost je ke dni vydání exekučního příkazu v SJM. Je naplněn předpoklad pro provedení exekuce dle § 66 odst. 2 EŘ, tj. výpisem z katastru nemovitostí je ověřeno, že nemovitá věc je v (postižitelném) SJM. Dále se domnívám, že na tuto situaci dopadá i § 335a odst. 1 OSŘ, tj. pro vydání exekučního příkazu je rozhodující stav v době zahájení řízení¹⁰⁴.

Ačkoliv je exekutor povinen vycházet při splnění zákonných podmínek z modifikační smlouvy zapsané do Seznamu listin, domnívám se, že na tomto pravidlu není možné bezpodmínečně vždy trvat. Pokud byla modifikace zapsaná do Seznamu listin v mezidobí mezi vznikem závazku a vydáním exekučního příkazu nahrazena modifikací nezapsanou do Seznamu listin, která je účinná vůči věřiteli, pak by aplikací ustanovení § 42 EŘ došlo k rozporu mezi právem hmotným a procesním. Přestože nemovitost tvoří součást SJM, které je pro uvedený výlučný dluh manželky D postižitelné, důsledná aplikace § 42 EŘ by znemožňovala tuto nemovitost postihnout¹⁰⁵. Jelikož procesní právo je prostředkem

¹⁰³ FLAM, Jiří. Součinnost třetích osob v exekučním řízení s přihlédnutím k novele exekučního řádu, zákonem číslo 139/2015 Sb. *Komorní listy*, 2015, roč. 7, č. 2, s. 30 – 33.

¹⁰⁴ Viz SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1335 – 1336 (§ 335a).

¹⁰⁵ Pokud by se jednalo o postižení movité věci, neexistuje způsob, jak by se exekutor o existenci pozdější nevidované modifikace mohl spolehlivě dozvědět. Věřitel sice může prokázat existenci následné modifikace, musel by však o takové modifikaci vědět. Manželé nemají žádný důvod věřitele s novou modifikací seznámit a věřitel zásadně nemá jinou možnost, jak existenci nové modifikace nezapsané do Seznamu listin zjistit. Manželé tak mohou jednoduše způsobit, že exekutor bude vycházet z již neplatné modifikace. Na základě nedostatku v procesním právu tak exekutor v rozporu s právem hmotným nepostihne část majetku, aniž by měl věřitel reálnou možnost se proti tomuto postupu bránit. (viz MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges,

k uplatnění hmotných práv, nemůžeme se přiklonit k jeho výkladu, který vede k rozporu s hmotným právem.

K povinnosti exekutora vycházet z katastru nemovitostí, a nikoliv ze smlouvy evidované v Seznamu listin, vede také skutečnost, že oba veřejné seznamy jsou nadány materiální publicitou. Rozpor mezi materiální publicitou katastru a Seznamu listin řeší zákonodárce v § 720 odst. 2 OZ ve prospěch katastru nemovitostí. Účelem uvedeného ustanovení je neporušovat dobrou víru v zápisy práv do katastru nemovitostí tím, že by pro třetí osoby byl rozhodující stav zapsaný v modifikační smlouvě evidované v Seznamu listin, který by byl v rozporu se zápisem v katastru¹⁰⁶. Z uvedeného můžeme dovodit, že by bylo v rozporu s úmyslem zákonodárce, aby exekutor dal přednost modifikační smlouvě zapsané v Seznamu listin před výpisem z katastru nemovitostí. K upřednostnění katastru vede také skutečnost, že Seznam listin je registrem právních skutečností, nikoliv registrem věcí. Seznam listin pouze dokládá existenci modifikace, nezakládá důkaz o vlastnickém právu k věcem v modifikační smlouvě uvedeným. Uvedení určité věci v modifikační smlouvě nevylučuje, že tato věc nebyla v mezidobí převedena do vlastnictví třetí osoby, příp. že se následnou modifikací nezměnilo její zařazení mezi SJM a výlučnými majetky manželů.¹⁰⁷

Vzhledem k uvedenému tudíž docházím k závěru, že exekuční příkaz byl vydán v souladu se zákonem.

2.4 Obrana manžela M proti postižení nemovitostí

Jelikož nemovitost tvoří součást SJM, které je pro dluh manželky D postižitelné, manžel M nemá důvod podávat návrh na zastavení exekuce z důvodu postižení jeho výlučného majetku¹⁰⁸. Proto budeme pro účely této podkapitoly vycházet ze zadání tak, jakoby k druhé modifikaci nedošlo. Nemovitost tudíž pro účely této podkapitoly bude stále ve vlastnictví manžela M, a to s účinky i vůči věřiteli.

2016, s. 509 – 529 (§ 731.) Aby bylo tomuto nežádoucímu stavu zabráněno, de lege ferenda bych navrhovala, aby exekutor zjišťoval existenci modifikace také z neveřejné Evidence listin o manželském majetkovém režimu. Z modifikační smlouvy zapsané v Seznamu listin by vycházel pouze tehdy, nebyla-li zapsána do Evidence listin pozdější modifikace. Jelikož Notářská komora poskytuje exekutorovi informace bezplatně, rozšířením poskytovaných údajů by nebyly zvyšovány náklady exekuce.

¹⁰⁶ viz podkapitola 2.1.1

¹⁰⁷ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In. MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, s. 444 – 450 (§ 721).

¹⁰⁸ Manžel M by mohl podat návrh na částečné zastavení exekuce z důvodu ochrany svého hypotetického vypořádacího podílu, pokud projevil vůči věřiteli nesouhlas bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl (viz § 732 OZ). V této práci se zabýváme procesním postavením manžela povinného v případě, je-li v exekuci postižen majetek v jeho výlučném vlastnictví. Obrana manžela povinného pro případ, je-li exekucí postižen majetek v SJM ve větším než zákonem dovoleném rozsahu, nespadá pod rozsah této práce, a proto se jí zabývat nebudeme.

2.4.1 Obrana manžela M proti prodeji nemovitosti v dražbě

V rámci exekuce prodejem nemovitých věcí můžeme vymežit 5 fází, a to (1) *nařízení exekuce*, (2) *určení ceny nemovité věci a jejího příslušenství, ceny závad a práv s nemovitostí spojených, určení závad, které prodejem v dražbě nezaniknou a určení výsledné ceny*, (3) *vydání usnesení o dražební vyhlášce*, (4) *vlastní dražba* a (5) *jednání o rozvrhu*.¹⁰⁹ Obranu manžela povinného můžeme rozdělit podle těchto fází.

V první fázi exekutor doručí exekuční příkaz manželovi M dle § 335 odst. 2 OSŘ, protože z pohledu exekutora je postihovaná nemovitost v SJM¹¹⁰. Manžel M se bude proti exekučnímu příkazu bránit návrhem na zastavení exekuce, který bude podávat u exekutora vedoucího exekuci¹¹¹. Bude-li návrhu manžela M na částečné zastavení exekuce vyhověno, může být exekuce částečně zastavena již v této fázi.

V druhé fázi je manželovi M doručováno usnesení o ceně, protože postižená nemovitost je z pohledu exekutora součástí SJM¹¹². Domnívám se, že v našem případě nemá manžel povinného možnost podat odvolání proti usnesení o ceně, protože rozhodnutím mu nebyla způsobena újma v jeho právech.¹¹³ Cílem obrany manžela povinného je zabránit prodeji nemovitosti v dražbě, odvolání proti usnesení o ceně k vyloučení prodeje nemovitosti v dražbě nevede. Usnesení o ceně nemá vliv ani na případné nároky manžela povinného, pokud bude nemovitost prodána v dražbě, ačkoliv manžel následně uspěje se svým návrhem na zastavení exekuce. Celková částka, kterou může manžel povinného požadovat za svou nemovitost, není závislá na ceně nemovitosti dosažené v dražbě. Bez ohledu na cenu nemovitosti dosaženou v dražbě se manžel povinného může domoci prostřednictvím tzv. žaloby z lepšího práva a prostřednictvím náhrady škody dle zákona č. 82/1998 náhrady ve výši tržní ceny nemovitosti¹¹⁴. Soud rozhodující o náhradě škody není vázán oceněním

¹⁰⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 3688/2016.

¹¹⁰ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 350 – 354 (§ 335b). Shodně také SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jirí, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1337 – 1341 (§ 335b). S uvedenými komentáři nesouhlasím a domnívám se, že by se měl uplatnit jazykový výklad ustanovení § 335 odst. 3 OSŘ a exekutor by měl exekuční příkaz doručovat manželovi povinného vždy, tj. i v případě, kdy je nemovitost dle výpisu z katastru ve výlučném vlastnictví povinného. Vzhledem ke skutečnosti, že katastr nemovitostí nezkontroluje existenci SJM, je zde vyšší potencialita, že věc může být v SJM, a proto považuji za vhodné, aby byl manžel povinného o exekuci prostřednictvím exekučního příkazu vždy vyrozuměn. Manžel M se sice může o existenci exekučního příkazu dozvědět nahlédnutím do katastru nemovitostí (srov. § 23 odst. 1 písm. b) KatZ), nicméně se domnívám, že po manželovi povinného nemůžeme spravedlivě požadovat, aby každý den nahlížel do katastru.

¹¹¹ K návrhu na zastavení exekuce viz podkapitola 1.3.

¹¹² Manžel povinného není uveden v § 336a OSŘ mezi osobami, jimž je usnesení o ceně doručováno, nicméně judikatura dovodila, že se usnesení o ceně doručuje i manželovi povinného. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 20 Cdo 2329/2005.

¹¹³ srov. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 2. července 2004, sp. zn. 20 Co 321/2004.

¹¹⁴ viz podkapitola 2.4.2

nemovitosti dle usnesení o ceně¹¹⁵, manžel povinného bude dokazovat tržní cenu nemovitosti teprve v řízení o náhradě škody. Výše ceny nemovitosti nemá vliv na okolnost, že manžel povinného se po právní moci usnesení o příklepu nemůže domoci vydání nemovitosti, jež byla jeho výlučným vlastnictvím.¹¹⁶

Exekutor bude manželovi M doručovat také dražební vyhlášku, a to dle § 336c odst. 2 OSŘ do vlastních rukou¹¹⁷. Ačkoliv manžel M už by měl v této fázi vědět o exekuci z exekučního příkazu, doručení dražební vyhlášky je pro něj zásadní. Z výzvy obsažené v dražební vyhlášce¹¹⁸ se manžel dozvídá, že musí exekutorovi prokázat podání návrhu na částečné zastavení exekuce, aby tak dosáhl odkladného účinku tohoto návrhu¹¹⁹. Odkladný účinek je pro účinnou obranu manžela povinného zcela zásadní, protože právní mocí rozhodnutí o příklepu nenávratně ztrácí vlastnické právo k nemovitosti¹²⁰. Aby se návrh na částečné zastavení exekuce nestal obstrukčním prostředkem, judikatura dovodila, že „samotné podání návrhu na zastavení exekuce není vždy důvodem k odročení dražebního jednání, k jeho odročení je však třeba přistoupit vždy, jestliže je pravděpodobné, že návrhu soud vyhoví“.¹²¹ Pokud je návrh na zastavení exekuce vyhodnocen jako zjevně nedůvodný, „obrana manžela M bude spočívat v podání odvolání proti usnesení o příklepu s námitkou, že za situace, kdy soud dražil přes důvodně podaný návrh na zastavení exekuce, byl příklep udělen proto, že při dražebním jednání došlo k porušení zákona“.¹²²

¹¹⁵ srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14.

¹¹⁶ Odlišně bych posoudila případ, kdy by se manžel bránil proti poškození svého hypotetického vypořádacího podílu. V takovém případě by manžel mohl odvolání proti usnesení o ceně uplatnit, protože toto usnesení by mělo vliv na výši částky, která mu může být jako hypotetický vypořádací podíl vyplacena. Uvedený závěr o nemožnosti manžela M podat odvolání proti usnesení o ceně se uplatní v případě, kdy manžel povinného hypotetický vypořádací podíl eventuálním petitem nepožaduje.

¹¹⁷ Exekuční příkaz exekutor manželovi povinného do vlastních rukou doručit nemusí, viz MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 1335 – 1336 (§ 335b).

¹¹⁸ § 336b odst. 3 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹ Odkladný účinek je stanoven v § 336i odst. 1 OSŘ pro vylučovací žalobu, protože třetí osoby nejsou účastníky řízení a nemohou uplatnit odkladný účinek dle § 54 EŘ a § 266 OSŘ. Domnívám se, že analogicky můžeme odkladný účinek dle § 336i OSŘ dovodit i pro návrh manžela povinného na (částečné) zastavení exekuce. Ačkoliv je manžel účastníkem řízení, a proto může podat návrh na odklad exekuce dle § 54 EŘ, domnívám se, že by v případě poškození nemovitosti ve výlučném vlastnictví manžela měl být odkladný účinek jeho návrhu posuzován dle § 336i odst. 1 OSŘ. K tomuto závěru docházím z důvodu, aby manžel M nebyl znevýhodněn oproti třetím osobám. Odkladný účinek dle § 336i odst. 1 OSŘ nastává ex lege, pokud není vylučovací žaloba (v našem případě návrh na zastavení exekuce) zjevně nedůvodná. Dle § 54 odst. 4 EŘ exekuční soud nebo exekutor exekuci (částečně) odloží za podmínky, je-li očekávání zastavení exekuce *důvodně a v dohledné době* (viz MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 97 – 100 (§ 266).).

¹²⁰ rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. listopadu 2004, sp. zn. 17 Co 473/2003.

¹²¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. srpna 2011, sp. zn. 20 Cdo 108/2010.

¹²² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 3688/2016.

Pokud manžel M exekutorovi podání návrhu na částečné zastavení exekuce prokáže, exekutor by neměl vydávat usnesení o nařízení dražebního jednání, dokud nebude o návrhu na částečné zastavení exekuce rozhodnuto. Bude-li exekutor postupovat v souladu se zákonem, před vydáním usnesení o nařízení dražebního jednání bude postaveno najisto, zda byl manžel M se svým návrhem na zastavení exekuce úspěšný. Bude-li manžel M úspěšný, dojde k částečnému zastavení exekuce a žádné dražební jednání probíhat nebude. V opačném případě bude možno nemovitost postihnout.¹²³ Jestliže exekutor dražební jednání v rozporu s odkladným účinkem nařídil, manžel povinného se může odvolat proti usnesení o nařízení dražebního jednání¹²⁴. Odvolací soud nebude vyčkávat na rozhodnutí o návrhu na částečné zastavení exekuce, nýbrž sám posoudí, zda byl návrh zjevně neopodstatněný. Je-li návrh na částečné zastavení exekuce důvodný, odvolací soud změní napadené usnesení tak, že se příklep neuděluje, protože při dražbě byl porušen zákon.¹²⁵ K dražebnímu jednání závěrem uvedeme, že manžel M nemůže nemovitost nabýt v dražbě, protože se dražebního jednání jako dražitel zúčastnit nesmí¹²⁶.

Manželovi povinného je doručováno usnesení o udělení příklepu, pokud s ním dosud bylo jednáno jako s účastníkem¹²⁷. Ve svém odvolání proti usnesení o příklepu bude manžel povinného tvrdit, že dražební jednání proběhlo, přestože exekutorovi řádně prokázal podání návrhu na zastavení exekuce.¹²⁸ Nejpozději právní moci usnesení o příklepu účast manžela povinného v exekučním řízení končí, protože tímto přechází vlastnické právo k nemovité věci na vydražitele¹²⁹. V poslední fázi exekuce, v níž se rozhoduje o rozvrhu rozdělované podstaty, dle judikatury Nejvyššího soudu manžel povinného účastníkem řízení není.¹³⁰ Ačkoliv uvedené rozhodnutí vychází z jazykového výkladu § 336q odst. 3 OSŘ, můžeme s ním souhlasit i z dalšího důvodu. Cílem obrany manžela M v našem případě je zabránit prodeji nemovitosti v dražbě. Popírání pravosti a výše pohledávek je mimo rámec tohoto cíle. Výjimku by představovala situace, kdy by svou pohledávku přihlásil věřitel manžela

¹²³ Vzhledem k informacím uvedeným v příkladu, z něhož vycházíme, bude v našem případě manžel M se svým návrhem úspěšný, protože první modifikace je vůči věřiteli účinná, tj. nemovitost je i s účinky vůči věřiteli ve výlučném vlastnictví manžela M.

¹²⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 3688/2016.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ § 336h odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁷ MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 394 – 396 (§ 336k).

¹²⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 3688/2016.

¹²⁹ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1325 – 1334 (§ 355). Shodně také MÁDR, Jaroslav. In JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251 – 379 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 340 – 347 (§ 335).

¹³⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2011, sp. zn. 20 Cdo 831/2009.

povinného¹³¹. V tomto zvláštním případě se domnívám, že by manželovi povinného mělo být umožněno pohledávku jeho věřitele popírat, protože v opačném případě bychom věřitele manžela povinného nedůvodně zvýhodnili.

2.4.2 Nároky manžela povinného v případě nezákonného prodeje nemovitosti v dražbě

V této podkapitole budeme vycházet ze skutkového stavu takto: *Manžel povinného exekutorovi prokázal podání návrhu na částečné zastavení exekuce. Dříve, než soud o návrhu na částečné zastavení exekuce rozhodl, došlo k prodeji nemovitosti v dražbě. Usnesení o příklepu nabylo právní moci, vlastnické právo k nemovitosti přešlo na vydražitele, který byl v dobré víře. Soud návrhu manžela povinného na částečné zastavení exekuce vyhověl.*

Manžel M nemůže po vydražiteli požadovat vydání nemovitosti, protože právní mocí usnesení o příklepu se vydražitel stal vlastníkem nemovitosti. *Vlastnictví vydražitele nabyté v dobré víře nelze zpochybňovat, přestože byla dražba provedena i přes probíhající řízení o návrhu na částečné zastavení exekuce.*¹³² Manžel M se může domáhat na věřiteli V, který převzal dražební výtěžek, tzv. „žalobou z lepšího práva“ vydání tohoto výtěžku.¹³³

Smysl tzv. žaloby z lepšího práva objasnil Nejvyšší soud ve své judikatuře. Dle rozsudku ze dne 4. května 2015, sp. zn. 28 Cdo 2146/2015: „*Nejvyšší soud již v minulosti opakovaně vyložil, že tzv. žalobou z lepšího práva se třetí subjekt může dožadovat na osobě, které byla v exekuci vyplacena část výtěžku ze zpeněžení movité či nemovité věci, zaplacení částky ve výši odpovídající přijatému plnění. Důvodem žaloby je, že výtěžek ze zpeněžení dané věci byl této osobě v rámci exekuce vydán (uvažováno z pohledu hmotného práva) neprávem, neboť žalobce tu ve skutečnosti měl „lepší právo“ k předmětu exekuce než žalovaný a správně (kdyby bylo postupováno podle hmotného práva) by tento výtěžek náležel jemu. Z hlediska hmotného práva jde v tzv. žalobě z lepšího práva o nárok z bezdůvodného obohacení, který vzniká tehdy, jestliže žalovaný získal na úkor žalobce majetkový prospěch plněním bez právního důvodu ve smyslu § 451 obč. zák. Není přitom významné, zda exekuční řízení proběhlo korektně. I kdyby žalovaný obdržel výtěžek v exekuci nařízené a provedené v souladu se zákonem, není tím založen právní důvod k tomu, aby si takto nabyté plnění mohl ponechat. Pro závěr, zda měl k přijetí plnění právní důvod, není rozhodující procesní úprava postupu při výkonu rozhodnutí, ale vždy jen hmotné právo. Získal-li žalovaný na uspokojení své pohledávky plnění z majetku jiné osoby než povinného, aniž k tomu měl hmotněprávní*

¹³¹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2000, sp. zn. 20 Cdo 2283/98.

¹³² rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. listopadu 2004, sp. zn. 17 Co 473/2003. Viz také § 336q odst. 3 OSŘ.

¹³³ Tamtéž.

důvod, nebo náleželo-li správně (podle hmotného práva) plnění jinému věřiteli než jemu, bylo mu plněno bez právního důvodu i v případě, že k tomu došlo v souladu s výsledky exekučního řízení (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2489/2003, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. 28 Cdo 4531/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1509/2009, popřípadě rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1345/2011, dále viz též Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2223–2224).“¹³⁴

Judikatura počítá také se skutečností, že vyplacený výtěžek v dražbě nebude odpovídat tržní ceně nemovitosti. Manžel M může uplatňovat nárok na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Náhradu škody bude vyčíslvat ve výši rozdílu mezi „cenou obvyklou“, tj. cenou reflektující i tržní vlivy, a cenou dosaženou v dražbě¹³⁵. Výtěžek dražby musí manžel M uplatňovat po věřiteli V žalobou na vydání bezdůvodného obohacení (tzv. žalobou z lepšího práva), nemůže přímo po státu požadovat v rámci náhrady škody celou částku ve výši odpovídající „ceně obvyklé“¹³⁶.

Kromě ceny nemovitosti může manžel M požadovat také náhradu svých nákladů řízení. V případě, kdy by částečné zastavení exekuce zavinil věřitel V¹³⁷, uložil by exekuční soud nebo exekutor věřiteli povinnost k náhradě nákladů manžela M v usnesení o částečném zastavení exekuce. Toto usnesení by bylo novým exekučním titulem, který by bylo možné vymoci pouze v případné další exekuci zahájené návrhem manžela M¹³⁸. V našem případě věřitel částečné zastavení exekuce nezavinil, částečné zastavení exekuce je důsledkem nesprávného postupu exekutora. Věřiteli V proto není možné uložit povinnost k náhradě nákladů řízení manžela M.¹³⁹ Manžel M se může náhrady nákladů řízení domáhat prostřednictvím náhrady škody dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem¹⁴⁰. Náhradu škody může požadovat také po exekutorovi dle § 32 EŘ. Odpovědnost státu a odpovědnost exekutora stojí vedle sebe, žádná z nich nemá prioritu, manžel M tudíž nemusí

¹³⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2016, sp. zn. 28 Cdo 2146/2015.

¹³⁵ nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14.

¹³⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2012, sp. zn. 28 Cdo 1512/2011. Shodně také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2014, sp. zn. 30 Cdo 1635/2013.

¹³⁷ např. pokud by exekuční titul nebyl od počátku formálně nebo materiálně vykonatelný, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2014, sp. zn. 21 Cdo 402/2014.

¹³⁸ LEVÝ, Jiří a kol. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 253 – 257.

¹³⁹ nález Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 923/10. Shodně také nález Ústavního soudu ze dne 18. února 2015, sp. zn. III. ÚS 3564/14.

¹⁴⁰ viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 678/2015.

nárok na náhradu škody (náhradu nákladů řízení) uplatnit nejprve vůči exekutorovi¹⁴¹. Exekutor se na rozdíl od státu může liberovat, pokud prokáže, že *újmě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat*.¹⁴²

Můžeme tak shrnout, že manžel M má možnost domoci se částky ve výši tržní ceny prodané nemovitosti. Dále má možnost domoci se náhrady nákladů, které mu v souvislosti s návrhem na částečné zastavení exekuce vznikly. Po právní moci usnesení o příklepu ale nemá možnost domoci se vydání nemovitosti, protože vlastnické právo přešlo na vydražitele.

¹⁴¹ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina (ed). *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 146 – 159 (§ 32). Řešení Kasíkové se shoduje se starší judikaturou, např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 30 Cdo 825/2014. Opačně PRÍKOPA, Vojtěch. Odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí soudního exekutora. *Komorní listy*, 2015, roč. 7, č. 1, s. 23 – 28. Příkopa považuje odpovědnost exekutora za subsidiární oproti odpovědnosti státu. Vzhledem k porovnání ustanovení § 32 EŘ před novelou a po novele se přikláním k řešení dle Kasíkové.

¹⁴² § 32 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb, exekučního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Závěr

Cílem této práce je odpovědět na hypotézu, zda může modifikace zužující společné jmění manželů efektivně zabránit postihu dle této modifikace výlučného majetku manžela povinného. Na tuto hypotézu jsem hledala odpověď ve dvou případech. V prvním případě se jedná o modifikaci následující po vzniku závazku, která svým účelem směřuje ke zkrácení věřitele. Ve druhém případě jsem se zabývala modifikacemi týkajícími se nemovitostí.

V prvním případě jsem nejprve musela vyřešit otázku, zda ke zkrácení věřitele dochází modifikací nebo až následným vypořádáním. Došla jsem k závěru, že modifikací se SJM pouze zužuje, věc se dostává do režimu nevypořádaného SJM, ustanovení o SJM se na ni použijí přiměřeně. Teprve dohodou o vypořádání se věc stává výlučným vlastnictvím jednoho z manželů. Dostane-li se věc do výlučného vlastnictví nedlužícího manžela, dojde ke zkrácení věřitele.

Dále jsem se musela potýkat s výkladem nejednoznačné právní úpravy. Jazykovým výkladem z ustanovení § 719 odst. 2 OZ vyplývá, že se toto ustanovení vztahuje i na modifikace zkracující věřitele, protože tyto modifikace směřují svým účelem k dotčení věřitele. Tento výklad by vedl k závěru, že neúčinnost modifikace určí exekuční soud nebo exekutor k návrhu manželky na částečné zastavení exekuce. Věřitel by tak mohl uplatnit neúčinnost modifikace jako námitku proti návrhu manželky na částečné zastavení exekuce v exekučním řízení. Došla jsem k závěru, že tento výklad musíme odmítnout.

Protože dohodou o vypořádání došlo k převodu vlastnického práva na manželku, věřitel potřebuje k postižení tohoto majetku exekuční titul. Tímto exekučním titulem je pravomocné rozhodnutí soudu o odpůrcí žalobě. Věřitel nemůže neúčinnost modifikace uplatnit jako námitku v exekučním řízení, protože v případě postižení výlučného majetku manželky bez exekučního titulu by došlo k bezdůvodnému obohacení věřitele. Obrana manželky povinného je tak oproti právní úpravě v SOZ zefektivněna tím, že manželka může být se svou obranou zkracující modifikací úspěšná, pokud soud v nalézacím řízení nevyhoví odpůrcí žalobě věřitele nebo věřitel odpůrcí žalobu nepodá.

Ve druhém příkladu jsem se z hlediska hmotného práva zabývala § 720 odst. 2 OZ, přesněji výkladem pojmu „již existující věc“ zapsaná do veřejného seznamu. Došla jsem k závěru, že uvedené ustanovení, dle něhož nabývá modifikace účinnosti teprve zápisem do katastru nemovitostí, se nemůže vztahovat na všechny „již existující věci“. Ustanovení § 720 odst. 2 OZ se vztahuje pouze na nemovitosti, které již jeden z manželů nebo oba vlastní, protože smyslem tohoto ustanovení je zabránit účinkům modifikace, která by byla

v rozporu s výpisem z katastru nemovitostí. Nedává dobrý smysl rozšiřovat působnost uvedeného ustanovení i na modifikace, které se týkají v budoucnu nabytých nemovitostí.

K uvedenému mohu uvést, že právní úprava společného jmění manželů v občanském zákoníku týkající se postavení třetích osob není formulována jasně a srozumitelně, samotný jazykový výklad výše uvedených ustanovení vede k řešení, které je v rozporu s ostatními ustanoveními. Zákonodárce touto úpravou nepřispívá k právní jistotě. Ačkoliv rozvržení důkazního břemena můžeme považovat za vhodné, způsob formulace právní úpravy za ideální považovat nemůžeme.

Dále jsem se zabývala ochranou manžela povinného ve fázi vydání exekučního příkazu. Úprava uvedená v § 42 EŘ (a v § 262a OSŘ) stanoví, že exekutor vychází z modifikační smlouvy, která byla zapsána do Seznamu listin před vznikem závazku. K ostatním modifikačním smlouvám exekutor nepřihlíží. Pokud nelze zjistit, zda smlouva zapsaná do Seznamu listin předchází vzniku závazku, uplatní se domněnka, že smlouva byla zapsána do Seznamu listin po vzniku závazku. Jsou-li splněny předpoklady pro to, aby exekutor z modifikační smlouvy vycházel, výlučný majetek manžela povinného je v exekuci chráněn, aniž by byla vyžadována jakákoli procesní aktivita manžela povinného. V tomto ohledu můžeme považovat ochranu modifikací před výlučnými dluhy druhého z manželů za efektivní. Uvedená právní úprava přináší dva nedostatky. Prvním nedostatkem je skutečnost, že povinnost uvést okamžik zápisu do Seznamu listin nevyhází ze zákona, nýbrž z vnitřního předpisu Notářského komory. Aplikace zákonného ustanovení upravujícího exekuci tak závisí na znění vnitřního předpisu, což nemůžeme považovat za ideální řešení.

Druhým problémem je skutečnost, že modifikační smlouva zapsaná v Seznamu listin mohla být po jejím zápisu nahrazena modifikační smlouvou nezapsanou do Seznamu listin. Bude-li se pozdější nezapsaná modifikace týkat nemovitosti, kterou již jeden z manželů nebo oba vlastní, exekutor zjistí existenci takové modifikace z katastru nemovitostí. Došla jsem k závěru, že exekutor v takovém případě bude vycházet z výpisu z katastru nemovitostí. K tomuto závěru vedla skutečnost, že exekutor nemůže v důsledku procesní úpravy vycházet z neplatné modifikace. Uvedený závěr podporuje také okolnost, že v případě střetu materiální publicity katastru nemovitostí a Seznamu listin má mít dle zákonodárce přednost katastr nemovitostí. Za vážný nedostatek právní úpravy považuji skutečnost, že exekutor nemá možnost zjistit existenci pozdější modifikace nezapsané do Seznamu listin, pokud se tato modifikace netýká věci zapsané do veřejného seznamu. Věřitel sice může dokázat existenci pozdější modifikace, nemá však reálnou možnost existenci modifikace zjistit. Manželé jsou tak na úkor věřitele procesní úpravou zvýhodněni. Aby se tomuto zvýhodnění předešlo,

navrhuji, aby exekutor zkoumal, zda není v Evidenci listin zapsána pozdější modifikace, která dřívější modifikaci zapsanou do Seznamu listin nahrazuje. I přes uvedený nedostatek ale reflexi Seznamu listin již ve fázi vydání exekučního příkazu považuji za vhodnou. Domnívám se, že tato část novely přibližuje procesní úpravu úpravě hmotněprávní, když exekutor vychází ze Seznamu listin, který je veřejným seznamem, bez potřeby procesní aktivity manžela povinného.

Dále jsem se zaměřila na otázku procesního postavení manželky povinného. Účastenství manželky povinného jsem uzavřela tak, že manželka povinného je účastnicí řízení jen, je-li postihováno její výlučné vlastnictví nebo SJM, tj. stejně jako před novelou zákonem č. 139/2015 Sb. Manželce povinného jsem proto přiznala jen ty procesní prostředky obrany, které vedou k zabránění postihu jejího majetku. Při této úvaze jsem vyšla z důvodové zprávy k zákonu č. 139/2015 Sb., když jsem dovodila, že zákonodárce zařadil manžela povinného mezi účastníky proto, aby manžel povinného mohl efektivně uplatňovat jako svůj prostředek obrany návrh na částečné zastavení exekuce. Z tohoto důvodu jsem ve druhém příkladu dospěla k závěru, že manžel povinného nemůže v dražbě nemovitosti, která je dle modifikace v jeho výlučném vlastnictví, podat odvolání proti usnesení o ceně a jeho účastenství končí právní mocí usnesení o příklepu. Tento závěr nesnižuje efektivitu obrany manžela povinného, protože všechny prostředky, které k jeho efektivní obraně směřují (především odvolání proti usnesení o nařízení dražebního jednání nebo odvolání proti usnesení o příklepu), může v dražbě využít.

Blíže jsem se zabývala návrhem na částečné zastavení exekuce dle § 262b OSŘ a odkladným účinkem tohoto návrhu. Došla jsem k závěru, že nahrazení vylučovací žaloby návrhem na částečné zastavení exekuce zlepšuje postavení manželky povinného, protože obrana manželky povinného se projednává přímo v rámci exekuce. Manželka se tak svým návrhem domáhá přímo zastavení exekuce, zatímco v případě vylučovací žaloby se exekuce zastavuje teprve ex offo po právní moci rozhodnutí o vylučovací žalobě. Na druhou stranu jsem souhlasila s kritikou této nové právní úpravy. Exekuční řízení není přizpůsobeno rozsáhlému dokazování, které v souvislosti s návrhem manželky na částečné zastavení exekuce může nastat. Nevhodnost přesunu obrany manželky přímo do exekuce spatřuji také ve skutečnosti, že manželka nemusí (a ani nemůže) zahajovat nalézací řízení za účelem obrany svého výlučného majetku, zatímco věřitel musí odporovat neúčinnosti dohody o vypořádání v nalézacím řízení zahájeném jeho odpůřčí žalobou. Uzavřela jsem tak, že došlo k zlepšení procesního postavení manželky, nicméně na úkor zásad uplatňujících se v exekuci

a zásady rovnosti. Domnívám se proto, že nahrazení vylučovací žaloby návrhem na částečně zastavení exekuce není vhodné.

Při posouzení odkladného účinku návrhu na zastavení exekuce jsem došla k závěru, že odkladný účinek pro případ prodeje nemovitosti v dražbě musíme dovozovat analogicky. Jazykovým výkladem ustanovení § 336i OSŘ budou v porovnání s manželkou povinného zvýhodněny třetí osoby, protože vylučovací žalobě by byl přiznán odkladný účinek ex lege (pod podmínkou, že třetí osoba prokáže exekutorovi podání vylučovací žaloby), zatímco návrhu na částečné zastavení by exekutor přiznal odkladný účinek jen tehdy, je-li očekávání exekuce důvodné a v dohledné době. Rozdíl mezi kritérii pro posouzení odkladného účinku vylučovací žaloby a návrhu na částečné zastavení exekuce jsem odmítla, a proto analogicky dovozují odkladný účinek ex lege i pro návrh na částečné zastavení exekuce. Uvedené považují za nedůslednost zákonodárce při novelizaci OSŘ, kdy zákonodárce sice zavedl nový efektivnější prostředek obrany manželky povinného, avšak ustanovení týkající se jednotlivých způsobů provedení exekuce (výkonu rozhodnutí) novelizovány nebyly.

Vzhledem k uvedenému jsem došla k závěru, že modifikace zužující rozsah SJM může efektivně zabránit postihu dle této modifikace výlučného majetku manžela povinného v případě, je-li modifikace zapsána do Seznamu listin před vznikem závazku. Exekutor by vůbec neměl vydávat exekuční příkaz postihující výlučné vlastnictví nedlužícího manžela. V případě, kdy modifikace následuje po vzniku závazku, zabrání tato modifikace postihu výlučného majetku jen tehdy, pokud soud nevyhoví odpůrci žalobě věřitele nebo věřitel odpůrci žalobu nepodá. Manžel povinného se v obou případech může bránit návrhem na částečné zastavení exekuce. Návrh na částečné zastavení exekuce je efektivnějším prostředkem obrany než vylučovací žaloba, odporuje ale zásadám exekučního řízení, a proto jej nemůžeme považovat pro účely obrany výlučného majetku manžela za vhodný.

De lege ferenda považují za vhodný návrat k vylučovací žalobě jako prostředku obrany manžela povinného proti poškození jeho výlučného majetku. V současné právní úpravě doporučují alespoň doplnění ustanovení § 336i OSŘ tak, aby byl v dražbě nemovitosti odkladný účinek ex lege přiznán vedle vylučovací žaloby i návrhu na zastavení exekuce, protože v současné právní úpravě musíme návrh manželky na částečné zastavení exekuce zařadit pod rozsah § 336i OSŘ analogicky. Dále doporučují změnu § 42 EŘ (a § 262a OSŘ) tak, aby exekutor zjišťoval existenci pozdější modifikace také z Evidence listin, přičemž by z modifikace zapsané do Seznamu listin před vznikem závazku vycházel jen v případě, kdy by tato modifikace nebyla nahrazena pozdější modifikací nezapsanou do Seznamu listin.

V oblasti hmotného práva de lege ferenda doporučuji vyjmout z ustanovení § 719 odst. 2 OZ sousloví „nebo účelem“, aby tak nemohlo dojít k mylnému zařazení zkracující modifikace pod rozsah tohoto ustanovení. V § 720 odst. 2 OZ doporučuji nahradit sousloví „již existující věc“ souslovím vycházejícím z předchozí právní úpravy, kde bylo uvedeno „věc, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich“. Uvedenou změnu navrhuji za účelem sjednocení jazykového výkladu se smyslem a účelem daného ustanovení.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- LEVÝ, Jiří a kol. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 272 s.
- PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 313 s.
- SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 287 s.

Komentář

- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka (eds). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.
- JIRSA, Jaromír (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha V. § 251-376 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 632 s.
- KASÍKOVÁ, Martina (ed). *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1167 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr (eds). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975*. Praha: Leges, 2016, 2064 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír (eds). *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 3053 s.
- SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1260 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta (eds). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1601 s.

Odborný časopis

- FLAM, Jiří. Součinnost třetích osob v exekučním řízení s přihlédnutím k novele exekučního řádu, zákonem číslo 139/2015 Sb. *Komorní listy*, 2015, roč. 7, č. 2, s. 30 – 33.
- HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 13 – 19.
- JUŘÁTKOVÁ, Petra, PINKAVOVÁ, Zdena. Možnosti obrany třetích osob proti neoprávněnému zásahu do jejich vlastnického práva. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 1, s. 9 – 13.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždycky jde o peníze. *Rodinné listy*, 2015, roč. 4, č. 7-8, s. 2 – 6.

KRAFT, Martin. Právo nemovitostí po rekonstrukci – materiální publicita zápisů v katastru nemovitostí. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 15-16, s. 546 – 549.

KRAMER, Jaroslav. Češi loni uzavřeli rekordní počet manželských smluv. *Právní rádce*, 2018, roč. 26, č. 2, s. 24 – 25.

KRAMER, Jaroslav. (Před)manželské smlouvy v Česku. *Právní rádce*, 2017, roč. 25, č. 4, s. 6 – 7.

MAXA, Hubert. Zastavení exekuce a postup podle § 271 OSŘ. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 13-14, s. 484 – 489.

MELZER, Filip, ŠÍNOVÁ, Renáta, TĚGL, Petr. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649 – 656.

PŘÍKOPA, Vojtěch. Odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí soudního exekutora. *Komorní listy*, 2015, roč. 7, č. 1, s. 23 – 28.

SVOBODA, Karel. Přerušování exekuce podle § 109 OSŘ?. *Soudní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 2, s. 42 – 43.

Právní předpisy

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Judikáty

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2000, sp. zn. 20 Cdo 2283/98.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2003, sp. zn. 20 Cdo 2304/2002.

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 2. července 2004, sp. zn. 20 Co 321/2004.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2004, sp. zn. 20 Cdo 1389/2003.

rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. listopadu 2004, sp. zn. 17 Co 473/2003.

usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. ledna 2005, sp. zn. 26 Co 532/2004.

stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 20 Cdo 2329/2005.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2009, sp. zn. 25 Cdo 2573/2007.

nález Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 923/10.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. 21 Cdo 4817/2009.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2011, sp. zn. 20 Cdo 831/2009.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. srpna 2011, sp. zn. 20 Cdo 108/2010.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 28 Cdo 1345/2011.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2012, sp. zn. 28 Cdo 1512/2011.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2013, sp. zn. 21 Cdo 1154/2012.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 21 Cdo 2833/2012.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2014, sp. zn. 21 Cdo 402/2014.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2014, sp. zn. 30 Cdo 1635/2013.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 2613/2013.
nález Ústavního soudu ze dne 18. února 2015, sp. zn. III. ÚS 3564/14.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 30 Cdo 825/2014.
nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 678/2015.
usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. září 2015, sp. zn. 24 Co 353/2015.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2015, sp. zn. 21 Cdo 4333/2014.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 2690/2015.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2016, sp. zn. 28 Cdo 2146/2015.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2017, sp. zn. 20 Cdo 5739/2016.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 3688/2016.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2017, sp. zn. 20 Cdo 2207/2017.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 22 Cdo 5330/2015.

Internetová stránka

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Nahlížení do Seznamu listin. Důležité informace* [online]. nkcr.cz, [cit. 4. listopadu 2018]. Dostupné na < <https://rejstrik.nkcr.cz/> >.

OTEVŘENÁ SPOLEČNOST, o.p.s. *Mapa exekucí* [online]. mapaexekuci.cz, [cit. 6. února 2019]. Dostupné na < <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/> >.

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA 2013 – 2017. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6. Novela z. – občanský soudní řád* [online]. psp.cz, [cit. 2. ledna 2019]. Dostupné na < <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0> >.

ŠUSTROVÁ, Daniela. *Katastr nemovitostí: Nové zásady jeho vedení od 1. ledna 2014* [online]. bulletin-advokacie.cz, 30. dubna 2014 [cit. 3. listopadu 2018]. Dostupné na < <http://www.bulletin-advokacie.cz/katastr-nemovitosti-nove-zasady-jeho-vedeni-od-1.-ledna-2014#ftn2> >.

Abstrakt

Tato práce se věnuje postavení manžela povinného v exekuci vedené pro výlučný dluh druhého manžela, pokud je postižen majetek ve výlučném vlastnictví manžela povinného. Cílem této práce je odpovědět na hypotézu, zda může modifikace zužující společné jmění manželů efektivně zabránit postihu dle této modifikace výlučného majetku manžela povinného. Odpověď na tuto hypotézu je hledána v případě zkracující modifikace následující po vzniku závazku a dále v případě modifikací týkajících se nemovitostí.

Tato práce vychází z právní úpravy účinné v únoru 2019, zaměřuje se především na novelu EŘ a OSŘ zákonem č. 139/2015 Sb. Uvedenou novelou byl jako prostředek obrany manžela povinného zaveden návrh na zastavení exekuce namísto vylučovací žaloby. V této práci je zhodnocena vhodnost této změny, kdy je srovnáván návrh na zastavení exekuce s vylučovací žalobou. Nahrazení vylučovací žaloby návrhem na zastavení exekuce není v této práci považováno za vhodné, protože odporuje zásadám exekuce. Z tohoto důvodu je v této práci de lege ferenda navrhován návrat k vylučovací žalobě.

Podstatná část práce se věnuje hmotněprávní úpravě účinků modifikace vůči věřiteli. Právní úprava účinků modifikace vůči věřiteli je v této práci hodnocena jako nedostatečně jednoznačná, když kvůli nadbytečnému sousloví není možné vycházet z jazykového výkladu ustanovení § 719 odst. 2 OZ. Nevhodně je formulováno také ustanovení týkající se nemovitostí. Kromě uvedených problémů je upozorněno také na další nedostatky současné právní úpravy.

Abstract

The thesis is dedicated to the legal standing of the owing person's husband, when his or her property is included into the enforcement procedure seeking the payment to the owing person's debt. The aim of the thesis is to find an answer on the hypothesis: whether the modification, which narrows the joint property of spouses, can effectively save separate estate of the not owing husband. The hypothesis is tested and verified by two examples. First example deals with the narrowing modification which follows the creation of the obligation. Second example deals with the modification concerning the real estate.

The thesis is based on the legal regulation valid in February 2019. The thesis is focused on the amendment n. 139/2015 Sb., of the Civil Procedure Code and the Enforcement Code. By the amendment the abatement of a distraint was established as a procedural defence of the not owing husband instead of the excising action. The appropriateness of this replacement was appraised by the comparison of the abatement of a distraint with the excising action. As a result of the appraisal, the replacement is not considered useful, because the abatement of a distraint is inconsistent with the principles of the distraining process. For this reason return to the excising action is *de lege ferenda* suggested.

Significant part of the thesis is dedicated to the substantive civil law. The legal regulation of the effects of the modification on a creditor is considered as deficiently clear, due to the excess collocation, for which strict interpretation of section 719 Civil Code is inapplicable. Subsection concerns the real estate is also inaccurately formulated. Except for above mentioned problems the thesis draws the attention to the other shortcomings of the recent legal regulation.

Seznam klíčových slov

exekuce

manžel povinného

návrh na zastavení exekuce

obrana manžela povinného

společné jmění manželů

vylučovací žaloba

výlučný dluh jednoho z manželů

Abatement of the distraint

Distraint of a debtor

Distress sale

Joint property of spouses

Legal standing of the owing person's husband

Separate estate

Warrant of distress